

»Mladi za napredek Maribora 2013«

30. srečanje

RECEPT ZA KRESNIKOVO NAGRADO

KNJIŽEVNOST

Raziskovalna naloga

0E3d : ~~HAQQA~~ ÁT UPÜ

T ^} q ! K T O R C F A U O E X U Ü Ö P O E P Q

¥[|æKQŹŒQ▷OZQŒÁŒÛŒŒŒ

15. februar 2013

»Mladi za napredek Maribora 2013«

30. srečanje

RECEPT ZA KRESNIKOVO NAGRADO

KNJIŽEVNOST

Raziskovalna naloga

15. februar 2013

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorici za usmerjanje in podporo pri izdelavi raziskovalne naloge ter za čas, ki ji ga kot mladi mamici že tako primanjkuje.

Zahvalila bi se rada tudi gospodom Andreju Skubicu, Tadeju Golobu in Miranu Hladniku, ki so si vzeli čas in prijazno odgovorili na vsa moja vprašanja.

Pozabiti pa ne smem na družinske člane, ki so me med pisanjem raziskovalne naloge nenehno podpirali in verjeli vame.

KAZALO VSEBINE

ZAHVALA.....	3
KAZALO VSEBINE.....	4
KAZALO GRAFOV	6
KAZALO SLIK	6
KAZALO TABEL	6
POVZETEK.....	7
<i>I TEORETIČNI DEL.....</i>	8
1 UVOD.....	8
2 PREDVIDENA SPOZNANJA IN CILJI.....	9
3 IZBRANI KRESNIKOVI NAGRAJENCI.....	10
3.1 GORAN VOJNOVIĆ	10
3.2 TADEJ GOLOB	11
3.3 ANDREJ E. SKUBIC	13
3 ZMAGOVALNI ROMANI.....	14
2.1 ČEFURJI RAUS!.....	14
2.1.1 Kratka vsebina.....	14
2.1.2 Simbolika naslovov.....	15
2.1.3 Priljubljenost.....	16
2.2 SVINJSKE NOGICE.....	16
2.2.1 Kratka vsebina.....	17
2.2.2 Simbolika naslovov.....	17
2.3 KOLIKO SI MOJA?.....	18
2.3.1 Kratka vsebina.....	18
2.3.2 Simbolika naslovov.....	19
4 KRESNIKOVA NAGRADA.....	19
5 ROMAN	20
5.1 KRATKA ZGODOVINA ROMANA	21
5.2 DELITEV ROMANOV	22
6 SODOBNI SLOVENSKI ROMAN IN TRANSREALIZEM	23
<i>II PRIMERJAVA NAGRAJENIH ROMANOV</i>	24
7 KRAJ IN ČAS DOGAJANJA.....	24
8 GLAVNI LITERARNI JUNAK	24
9 SKUPNI MOTIVI.....	25
9.1 MOTIV TUJSTVA ALI AVTSAJDERSTVA	25

9.2 MOTIV ISKANJA LASTNE IDENTITETE	28
9.3 MOTIV SELITVE	28
9.4 MOTIV TRENUTKA RAZSVETLJENJA ALI KATARZE.....	29
9.5 MOTIV KONFLIKTA Z AVTORITETO.....	32
9.6 MOTIV NEUSPEŠNOSTI V LJUBEZENSKIH ODNOSIH IN MOTIV PREŠUŠTVA	32
9.7 MOTIV SPORA S STARŠI.....	33
9.8 MOTIV REŠEVANJA KONFLIKTOV Z NASILJEM	34
9.10 MOTIV UŽIVANJA PREPOVEDANIH SUBSTANC	35
9.11 MOTIV ANTIJUNAKA	37
10 SLOG PISANJA.....	38
10.1 PRVOOSEBNI PRIPOVEDOVALEC	38
10.1.1 Narečna ali pokrajinska in družbena zaznamovanost	39
10.1.2 Čustvena zaznamovanost.....	44
10.3 KRATKI NEDOLOČNIK	46
10.4 UPORABA NEPOTREBNIH VEZNIKOV IN ČLENKOV.....	47
10.5 DOLŽINA POVEDI	48
10.6 ODPRT KONEC.....	49
11 SKUPNO SPOROČILO ROMANOV	51
12 TRANSREALISTIČNI ROMANI.....	52
III OZADJE KRESNIKOVE NAGRADE	53
13 NOMINIRANCI IN ZMAGOVALCI.....	53
13.1 VSE O NOMINACIJAH	53
13.2 IZBIRA ZMAGOVALCA	53
13.3 ŠE KDO POGREŠA ŽENSKO?.....	54
13.4 ZMAGOVALCI.....	55
13.5 GOSPODARSKA KRIZA NA PODROČJU LITERATURE	57
14 ČLANI KOMISIJE	57
15 KRITERIJI	58
15.1 BERLJIVOST	59
16 UTEMELJITVE	60
17 RECEPT ZA KRESNIKOVO NAGRADO	62
SKLEP	64
VIRI IN LITERATURA	67
PRILOGA: INTERVJUJI	70

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Izposojenost romana <i>Čefurji raus!</i> med februarjem 2009 in junijem 2010	16
Graf 2: Razmerje med nominiranci in nominirankami v prvi peterici od leta 1992 dalje	54
Graf 3: Produkcija slovenskega romanopisja do leta 2009	57

KAZALO SLIK

Slika 1: Goran Vojnović, kresnikov nagrajenec leta 2009	10
Slika 2: Tadej Golob, kresnikov nagrajenec leta 2010	12
Slika 3: Andrej Skubic, kresnikov nagrajenec leta 2012	13
Slika 4: Naslovnica romana <i>Čefurji raus!</i> – kresnikova nagrada (2009)	15
Slika 5: Naslovnica romana <i>Svinjske nogice</i> – kresnikova nagrada (2010)	16
Slika 6: Naslovnica romana <i>Koliko si moja?</i> – kresnikova nagrada (2012)	18

KAZALO TABEL

Tabela 1: Dolžina povedi v romanih (v odstotkih)	48
Tabela 2: Kresnikovi nagrajenci, romani in založbe	55

POVZETEK

V raziskovalni nalogi »Recept za kresnikovo nagrado« sem primerjala dela treh nedavnih kresnikovih nagrajencev: Gorana Vojnovića – *Čefurji raus!* (nagrajen 2009), Tadeja Goloba – *Svinjske nogice* (2010) in Andreja Skubica – *Koliko si moja?* (2012). Vsem romanom je namreč lasten nenavaden jezik, prvoosebna pripoved mlajšega moškega, ki se ne more vključiti v okolje, v katerem prebiva, stranski motivi in delno odprt konec, ki ne odgovori na vsa bralčeva vprašanja. Menila sem, da romani predstavljajo nov trend v slovenski literaturi, zato sem želela poiskala lastnosti, ki so vsem delom skupne. Intervjuvala sem avtorje in ugotovila, zakaj so se odločili za takšen malce neobičajen stil pisanja, in pridobila njihovo mnenje o literarni nagradi. Želela sem ugotoviti, po kakšnem ključu izbirajo kresnikove nagrajence, ali je nagrada resnično subjektivna, kakšna dela so zmagovalcem konkurirala in kako to, da so skoraj zaporedno zmagali trije na nek način tako podobni romani.

I TEORETIČNI DEL

1 UVOD

Dokler mi ni mentorica v začetku šolskega leta predlagala, da med seboj primerjam tri romane, ki so prejeli kresnikovo nagrado: *Čefurji raus!*, *Svinjske nogice* in *Koliko si moja?*, se s sodobno književnostjo nisem ukvarjala kaj dosti. Navajena klasičnih del in elegantnega književnega jezika, sem sprejela izziv in kmalu bila osupla od presenečenja, kako zelo različne lastnosti imajo lahko romani.

Seznanila sem se z literarno teorijo, ki se skriva za pojmom roman in sodobni slovenski roman, ter izvedela, kakšna literarna smer je transrealizem. Prebrala sem si življenjepise romanopiscev primerjanih del: Gorana Vojnovića, Tadeja Goloba in Andreja E. Skubica ter poiskala podatke o kresnikovi nagradi.

Primerjala sem nagrajene romane, pri čemer sem se osredotočila na glavno književno osebo, čas in kraj dogajanja, motive ter slog pisanja. Pri slogu sem dala poudarek stilno zaznamovanim besedam, dolžini povedi, neknjižnemu jeziku, uporabi veznikov, ki ni ključna za pomen povedi, in odprtemu koncu.

Lastne ugotovitve sem obogatila z mnenji in razlagami avtorjev, saj sta gospoda Skubic in Golob pristala na intervju.

V končnem delu raziskovalne naloge pa sem se posvetila raziskovanju ozadja kresnikove nagrade. Ena najbolj prestižnih slovenskih literarnih nagrad je namreč javnosti precej neznana. S pomočjo literarnega zgodovinarja in predsednika strokovne žirije Mirana Hladnika, ki mi je razložil, kar me je zanimalo, sem dobila jasnejšo sliko o postopku izbire nagrajenca in kriterijih, ki so pri tem upoštevani.

Pri primerjavi del sem si pomagala predvsem z romani samimi in nekaterimi študijami, pri raziskovanju ozadja kresnikovih nagrad so bili najbolj koristni osebna komunikacija in članki v časniku *Delo*.

2 PREDVIDENA SPOZNANJA in CILJI

Preden sem se lotila raziskovanja, sem si zastavila nekaj hipotez:

- Med glavnimi junaki nagrajenih romanov lahko potegnemo vzporednice in najdemo podobnosti.
- Vsi trije romani so napisani v neknjižnem jeziku, ki ga avtorji dosežejo z uporabo podobnih slogovnih sredstev.
- V romanih se pojavljajo podobni stranski in vodilni motivi.
- Iz vseh romanov lahko izluščimo podobno sporočilo.
- Nagrajeni romani pripadajo literarni smeri transrealizem.
- Čas in kraj dogajanja sta v vseh treh delih podobna.
- Kresnikovo nagrado prejme več moških kot žensk, ker je v Sloveniji več pisateljev kot pisateljic.
- Izbira nagrajenca kresnikove nagrade je subjektivna.
- Avtorji izvedo več argumentov, zakaj so zmagali, kot jih je posredovanih javnosti.
- Drugi strokovnjaki s področja literature se z odločitvami strokovne žirije strinjajo.
- Pri kateri založbi je natisnjen zmagovalni roman, je le naključje.
- Obstaja splošen »recept« za kresnikovo nagrado, ki ga lahko oblikujemo na podlagi primerjave nagrajenih del.

Cilji, ki sem jih želela doseči z raziskovalno nalogo, so:

- spoznati avtorje nagrajenih romanov,
- izvedeti več o romanu, sodobnem slovenskem romanu in transrealizmu,
- poiskati podobnosti med romani *Čefurji raus!*, *Svinjske nogice* in *Koliko si moja?*,
- raziskati ozadje podeljevanja kresnikove nagrade in
- oblikovati »recept« za kresnikovo nagrado.

3 IZBRANI KRESNIKOVI NAGRAJENCI

Primerjala sem dela izpod peres treh priznanih sodobnih slovenskih avtorjev, ki so v zadnjih štirih letih nagrajeni s kresnikovo nagrado: Gorana Vojnovića, Tadeja Goloba in Andreja E. Skubica. V tem poglavju sem na kratko predstavila njihova življenja in pot literarnega ustvarjanja.

3.1 Goran Vojnović

Slika 1: Goran Vojnović, kresnikov nagrajenec leta 2009

11. junija 1980 se je v Ljubljani rodil Goran Vojnović, priznan slovenski umetnik, ki je svojo nadarjenost pokazal na številnih področjih. Poznamo ga kot filmskega in televizijskega režiserja, scenarista, pesnika, pisatelja in kolumnista.

Prvemu literarnemu delu, pesniški zbirki *Lep je svet*, ki jo je Vojnović v samozaložbi izdal že pri osemnajstih letih (1998), je sledil študij na Akademiji za glasbo, radio, film in televizijo v Ljubljani. Diplomiral je iz režije in scenaristike.

V naslednjih letih je režiral tri kratke filme: *Fužine zakon*, *Sezona 90/91* in *Moj sin, seksualni manijak* in skupaj z Markom Šantićem napisal scenarij za film *Sretan put Nedine* (2006). S scenarijem si je prislužil nagrado Srce Sarajeva in nominacijo za nagrado evropske filmske akademije.

V letu 2008 je pri založbi Beletrina izdal svoj romanski prvenec – *Čefurji raus!*, ki je požel številne pozitivne recenzije. Leto pozneje so pisatelja nagradili s kresnikovo nagrado in nagrado Prešernovega sklada.

Dve leti pozneje (2010) je Vojnović objavil delo *Ko Jimmy Choo sreča Fidela Castra* – izbor kolumn, ki jih je objavil v časniku *Dnevnik*, študentski reviji *Element* ali na spletnem portalu *airbeletrina.si*. Istega leta je mlad umetnik po lastnem scenariju režiral tudi svoj prvi celovečerni igrani film, ki je bil naslovljen *Piran/Pirano*. Zadnje do sedaj nastalo Vojnovićevo literarno delo pa je roman *Jugoslavija, moja dežela*, ki je v trenutku postal prodajna uspešnica.¹

Goran Vojnović o svojem umetniškem udejstvovanju:

»Po izobrazbi sem režiser in delujem pri filmu od 19. leta, pisanja literature sem se lotil pri 26 letih. Je pa res, da me ljudje večinoma dojemajo kot pisca, tudi zaradi kolumn v časopisih. Roman *Čefurji raus* je bil večja uspešnica kot film *Piran Pirano*. Sam sebe pa poskušam dojemati kot nič od tega ... Sicer sem kaj kmalu ugotovil, da se mora pri nas človek ukvarjati z več stvarmi, da lahko preživi, biti multipraktik« (Delo, 25. 11. 2011).

3.2 Tadej Golob

Slovenski pisatelj in alpinist, Tadej Golob, se je rodil leta 1967 v Mariboru in odraščal v Lenartu v Slovenskih goricah. Po končani družboslovno naravnani srednji šoli se je preselil v Ljubljano, kjer je študiral novinarstvo, vendar ni študija nikdar dokončal.

V naslednjih letih je hodil na alpinistične odprave, delal za RTV Slovenijo in pisal kolumne za številne slovenske revije, kot so: *Grand Prix* (avtomobilizem), *Grif* (alpinizem), *Geo* (poljudnoznanstvena revija) in *Playboy*, za katerega piše še danes.

¹ Povzeto po spletnih virih (23. januar 2013, 18.15):

http://en.wikipedia.org/wiki/Goran_Vojnovic%C4%87, <http://www.knjigarna-beletrina.com/avtorji/goran-vojnovic/1684>,
http://sl.wikipedia.org/wiki/Goran_Vojnovic%C4%87, <http://www.delo.si/kultura/knjizevni-listi/goran-vojnovic-trenirke-ne-dam.html>
<http://www.readcentral.org/authors/goran-vojnovic/3652>.

Slika 2: Tadej Golob, kresnikov nagrajenec leta 2010

Leta 2000 je Golob izpolnil svojo dolgoletno željo in se posvetil pisanju. Izdal je potopis *Z Everesta*, v katerem je opisal spust Dava Karničarja z najvišje gore sveta. Prvemu delu so sledila naslednja (še zmeraj bolj polliterarna): biografija *Peter Vilfan* (2004), zbirka kolumn, objavljenih v reviji *Playboy*, z naslovom *Moške svinje* (2006) in biografija pevca Zorana Predina – *Zgodba iz prve roke* (2008).

Na leposlovna tla je Golob stopil leta 2009, ko je pri založbi Litera izdal roman *Svinjske nogice*. Leto pozneje je zanj prejel kresnikovo nagrado za najboljši roman preteklega leta.

V letu 2010 se je preizkusil tudi v pisanju mladinske literature in izdal pustolovski roman *Zlati zob*.²

Tadej Golob o sebi:

»Nekoč je bil prapok. Nastali so atomi, iz njih molekule, pa neke vesoljske meglice, planeti, planetoidi, kometi in eden od teh je priletel v nastajajočo Zemljo, od katere se je odtrgal zajeten kos in se je izkroglila Luna. Nekaj kasneje se je iz teh istih atomov, sodelujočih pri začetni zmešnjavi, rodil Tadej Golob. To se je zgodilo v Lenartu v Slovenskih goricah. Potem je živel in delal in se ukvarjal in tipkal. Tako so nastale Svinjske nogice. Tadej Golob je velik frajer« (Golob, 2011, 231).

² Povzeto po spletnih virih (20. januar 2013, 17.00):

<http://www.gore-ljudje.net/novosti/57077/>, <http://www.literature-in-flux.eu/english/participants/tadejgolob/>
http://en.wikipedia.org/wiki/Tadej_Golob, http://sl.wikipedia.org/wiki/Tadej_Golob.

3.3 Andrej E. Skubic

Andrej Ermenc Skubic se je rodil 28. decembra 1967 v Ljubljani. Na Filozofski fakulteti je študiral slovenščino in angleščino, leta 1994 je diplomiral. Čez štiri leta se je na fakulteti tudi zaposlil, na delovnem mestu na Oddelku za prevajalstvo je ostal vse do leta 2004, ko je doktoriral iz slovenske sociolingvistike. Od takrat naprej dela kot svoboden prevajalec in pisatelj.

Skubic je prevajal irsko, škotsko, ameriško in hrvaško prozo ter poezijo. Med njegovimi pomembnejšimi prevodi so: izbrana dela Getrude Stein, antologija sodobne škotske kratke proze *Glas*, izbor pesmi in poezije Jamesa Joycea, roman Jamesa Kelmana *Kako pozno, pozno je bilo* itd. Za vrhunske književne prevode je leta 2007 prejel Sovretovo nagrado.

Slika 3: Andrej Skubic, kresnikov nagrajenec leta 2012

Svoj romaneskni prvenec *Grenki med* je izdal leta 1999 in zanj prejel kresnikovo nagrado. Prvemu uspehu so sledila še številna pogosto brana leposlovna dela: *Fužinski bluz* (2001), *Norišnica* (2004), *Popkorn* (2006), *Lahko* (2009) in *Koliko si moja?* (2011). Roman *Popkorn* mu je prinesel Župančičevo nagrado, roman *Koliko si moja?* pa že drugega kresnika.

Poleg proze je Skubic napisal tudi dramski deli *Neskončnosti šteti dnevi* in *Hura, Nosferatu* (obe 2009) in strokovno monografijo *Obrazi jezika* (2005).³

³ Povzeto po spletnih virih (30. januar 2013, 15.30):

http://en.wikipedia.org/wiki/Andrej_E._Skubic, http://sl.wikipedia.org/wiki/Andrej_E._Skubic,
<http://www.drustvo-dsp.si/si/pisateljji/88/detail.html>, <http://www.festival-fabula.org/2012/avtorji-in-knjige/andrej-skubic>.

Skubic o skrivnosti kreativnega pisanja:

»Verjetno človek prinese na svet neko nagnjenje, recimo, da se rad vživlja v razne ljudi in situacije, mogoče prinese s seboj neki občutek za učinkovanje podob, posluh za jezik ali entuziazem. Vse drugo pride potem skupaj z radovednostjo in pripravljenostjo za učenje. Ko na primer rad opazuješ, kako so napisane knjige, ki so te zares zgrabile; ko ne uživaš samo v zgodbi, ampak tudi v tem, ko ugotoviš, kako in s čim je pisatelj to dosegel. Tako se lahko marsikaj naučiš. Če se ne znaš – pa čeprav nezavedno – učiti od boljših od sebe, ne verjamem, da boš sposobnost pisanja razvil samo iz nekakšnega golega, neokrnjenega talenta. Obrti se učiš iz intimnega stika z besedili« (Skubic, 2005).

3 ZMAGOVALNI ROMANI

Vojnović, Golob in Skubic so si kresnikovo nagrado pridobili z romani, ki jih družijo več skupnih lastnosti. Zmagovalna dela v letih 2009, 2010 in 2012 so: *Čefurji raus!*, *Svinjske nogice* in *Koliko si moja?*.

V tem poglavju lahko najdete kratko vsebino in simboliko naslovov romanov.

2.1 Čefurji raus!

2.1.1 Kratka vsebina

Zgodba govori o sedemnajstletnem Marku, ki je sin priseljencev iz Bosne – »čefur«. Najstnik prvoosebno opisuje življenje na Fužinah in neizogiben občutek, da ne spada nikamor, ne med Slovence in ne med Bosance.

Marku v šoli ne gre najbolje, zato vse upe polaga v kariero poklicnega košarkarja. Ko ga trener izključi iz ekipe, se njegov svet obrne na glavo. Razočaran in brez načrtov za prihodnost, ne zbere poguma, da bi očetu Radovanu povedal za izključitev. Čustva raje utopi v alkoholu in z močno vinjenimi prijatelji uniči mestni avtobus.

Slika 4: Naslovnica romana *Čefurji raus!* – kresnikova nagrada (2009)

Zgodba se zaplete, ko voznik avtobusa mladeniče prijavi policiji. Možje postave jih aretirajo in se do njih zelo nespoštljivo vedejo. Potem ko Radovan sina končno pobere na policijski postaji, z njim ne spregovori niti besedice več.

Markov prijatelj Aco se želi vozniku maščevati, zato ga z Markom izsledita. Aco voznika brutalno pretepe, odpeljati ga morajo v bolnišnico. Najstnika ne veta, kako se spoprijeti z občutkom krivde in ostalimi mešanimi čustvi, zato zažgeta kup odpadkov in s tem zanetita pravi ulični požar. Ko za pretep izve Radovan, sina po hitrem postopku pošlje v Bosno, kjer se bo lahko izognil policiji.

Roman se konča z Markovo ugotovitvijo, da bi lahko še mnogo bolj skrenil s prave poti in da še vedno ima čas, da si uredi življenje.

2.1.2 Simbolika naslovov

Naslov dela *Čefurji raus!* izraža negativen odnos oz. nestrpnost Slovencev do priseljencev iz držav bivše Jugoslavije.

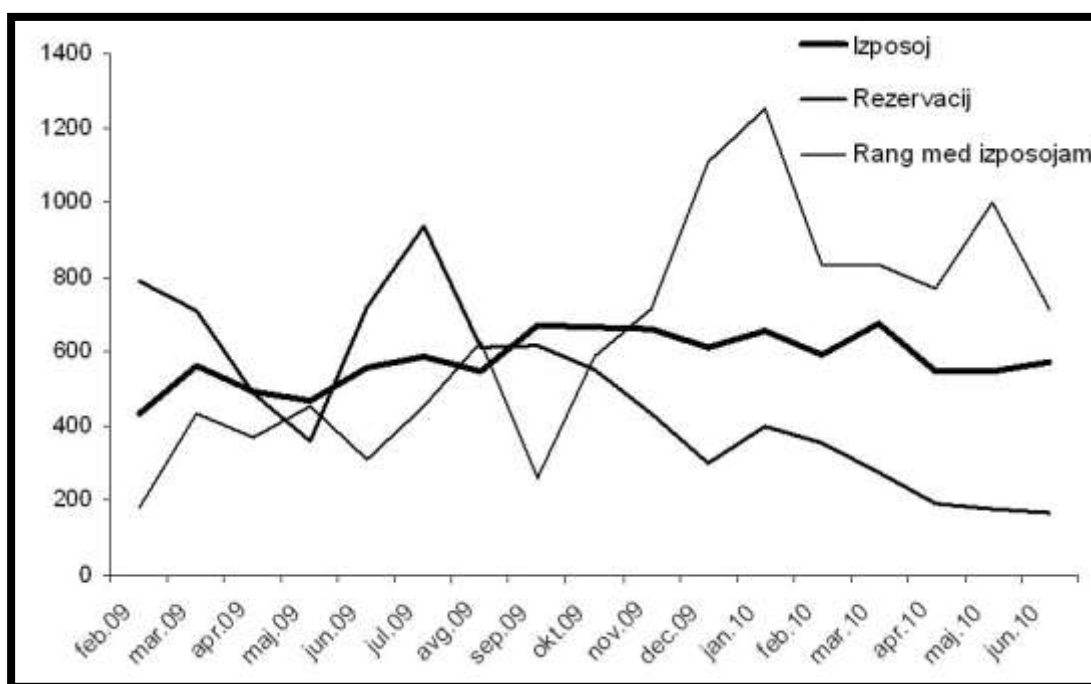
Najpomembnejša je beseda »čefur«, ki je v slovenskem etimološkem slovarju razložena kot: »čefur -ia m 'priseljensec iz južnih republik nekdanje Jugoslavije' (20. stol.), pisano tudi čifur, čufur, čefurka, čifurka, čufurka, čefurski, čifurski, čufurski, vse slabšalno. Verjetno prevzeto iz hrv., srb. Čift, Čivut 'Žid', kar je v večini govorov slabšalna oznaka pripadniku tega naroda. Slovensko -ur namesto izvirnega -ut se je po zgledu nemčur vzpostavilo zaradi slabšalnosti.«

Naslov nam nakazuje Markovo nepripadanje večji skupnosti Slovencev, ki jih vključitev priseljencev v družbo niti ne zanima preveč.

2.1.3 Priljubljenost

Roman *Čefurji raus!* je tako v domači Sloveniji kot tudi v tujini požel pravo navdušenje. Njegovo priljubljenost najlažje opazujemo na grafu izposojenosti romana.

Graf 1: Izposojenost romana *Čefurji raus!* med februarjem 2009 in junijem 2010

2.2 Svinjske nogice

Slika 5: Naslovnica romana *Svinjske nogice* – kresnikova nagrada (2010)

2.2.1 Kratka vsebina

Glavni književni junak romana je tridesetletni Jani, ki ima kot brezposelni ilustrator kup časa za razmišljanje in varovanje triletnega sinčka Simona. Na začetku zgodbe sledimo, kako se z družino preseli v novo stanovanje na obrobju Ljubljane, ki ni ravno to, kar so si predstavljali. Okoli vhoda so žabe, ki bi se rade splazile na toplo, pokvari se stranišče in na steni se prikažejo madeži vlage. Skoraj povsem obupani zaradi slabih življenjskih pogojev, se sprejo s stanodajalcem g. Zlatnarjem.

Ko Jani po dolgem času dobi naročilo za ilustracije, vsi upajo, da se bo njihovo življenje končno obrnilo na bolje. A med risanjem erotične verzije Martina Krpana Jani vse pogosteje posega po kokainu, katerega bi moral skrivati za prijatelja. Mlad očka postaja vedno bolj razdražljiv in se nekega dne s fizičnim nasiljem spravi nad ženo in sinčka.

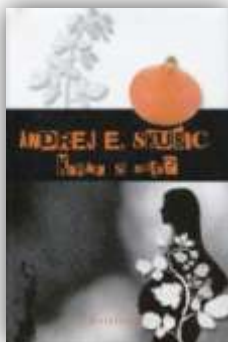
Prijatelj Borut ga osami na svojem podeželskem posestvu in mu da čas, da se rehabilitira. Jani se ponovno sreča z družino, prepričan, da mu bo tokrat uspelo. Začne se voziti v Maribor, kjer se izobražuje za tetoverja, da bo lahko pozneje z Borutovo pomočjo odprl lasten salon.

Vse se zaplete, ko med vikendom, ki ga preživi z družino, pomotoma izve, da ga je žena prevarala z Borutom. Rani se v afektu in se onesvesti pred sosedovimi vrati.

2.2.2 Simbolika naslovov

Naslov *Svinjske nogice* simbolno nakazuje na Janijev novi poklic in na možnost boljšega življenja (finančna preskrbljenost, urejen dom in družinska razmerja ...). Na prašičjih nogah se Jani namreč uči tetovirati, ko ugotovi, da je delo na prašičjih uhljih premalo podobno realnim razmeram.

2.3 Koliko si moja?

Slika 6: Naslovnica romana *Koliko si moja?* – kresnikova nagrada (2012)

2.3.1 Kratka vsebina

Življenje Toma Veisa, moškega v zgodnjih štiridesetih, se preobrne na glavo, ko izve, da ga je dolgoletna partnerka Anja prevarala z nekdanjim ljubimcem in z njim zanosila. Takoj se razideta in Tomo se iz Ljubljane preseli v vas Ter, kjer stoji hiša njegove matere. Sedemdesetletno ženičko neupravičeno spravi v dom za ostarele in se pripravi na podeželsko življenje.

Namesto da bi živel v miru, se s sosedom znajde v premoženjskem sporu za kos zemlje, ki ga oba želita imeti samo iz principa. Med tem časom se spoprijatelji z nekaterimi vaščani in obnovi stike z Anjo. Kmalu se nosečnica preseli k njemu in začne se obnavljati njuno nekdanje razmerje.

Tomo Anjo spremlja na vse nosečniške preiskave in je z njo tudi ob porodu. Ko zagleda ušesca male Tine, je presunjen nad močjo življenja. Dojenčico sprejme v svoje življenje, ne vedoč, kako definirati razmerje med njima.

Uspe tudi prepričati mamo, ki z njim ne govori več, od kar jo je naselil v domu za starejše občane, da priča na sodišču glede zemlje, ki si jo lastita oba s sosedom. Zgodba se konča, ko se starka premika proti govorniškemu odru.

2.3.2 Simbolika naslovov

Naslov dela *Koliko si moja?* namiguje na Tomovo ljubezensko zvezo z Anjo in njegovo obsedenostjo z lastnino. Želi, da mu Anja pripada, vendar ne ve, koliko si jo po prešuštvu še lahko lasti, še težje se sprijazni s Tino, ki ni čisto nič njegova. Tako kot do ljudi ima posesiven odnos tudi do bolj klasične lastnine, saj se s sosedom prepira glede kosa zemlje, ki leži ob meji njunih zemljišč.

4 KRESNIKOVA NAGRADA

Kresnikova nagrada ali nagrada kresnik je ena najbolj prestižnih literarnih nagrad v Sloveniji. Literarno nagrado podeljuje časopisna hiša *Delo* za najboljši slovenski roman preteklega leta.

Slavnostna podelitev je v zadnjih letih organizirana na Rožniku nad Ljubljano, med dogodkom je nagrajenec okronan z vencem, simbolično prižge kres in prejme denarno nagrado v vrednosti 5.000 evrov. V prejšnjih letih se je ceremonija odvijala sprva v Razkrižju ob Muri in nato v Muljavi ob Stični.

Prvo kresnikovo nagrado je 23. junija 1991 podelilo Društvo slovenskih pisateljev na pobudo Vlada Žabota. Njihov cilj je bil razvijati, promovirati in tudi popularizirati slovenski roman. Kmalu je k sodelovanju pristopila tudi časopisna hiša *Delo*, ki je nagrado podprla s finančnimi sredstvi, leta 2003 pa tudi v celoti odkupila.

Kresnikova nagrada se podeljuje že dvaindvajset let, nagrajenih je bilo sedemnajst slovenskih romanopiscev. Za izbor nagrajenega romana vsakoletno poskrbi vsaj petčlanska strokovna žirija.⁴

⁴ Povzeto po spletnih virih (30. 1. 2013, 14.50):
[http://sl.wikipedia.org/wiki/Kresnik_\(nagrada\)](http://sl.wikipedia.org/wiki/Kresnik_(nagrada))
http://www.delo.si/kultura/kresnik/kresnikova-nagrada-od-kristalnega-casa-do-svinjskih-nogic_3.html.

5 ROMAN

Beseda roman danes večini predstavlja daljše epsko delo, pisano v nevezani besedi in eno izmed najbolj popularnih literarnih vrst med bralci. Zanj je značilna zgodba, ki je razdeljena v poglavja, zapleteno dogajanje, ki navadno zajema daljše časovno obdobje in kup književnih oseb. Tekom zgodbe se običajno razvija značaj glavne oz. glavnih književnih oseb, predstavljeni so medčloveški odnosi in delovanje družbe.⁵

A za literarne teoretike je roman nekaj veliko bolj skrivnostnega in neopredeljivega. A. Zupan Sosič (2003) meni, da imajo strokovnjaki težave že z odgovarjanjem na osnovna vprašanja, kot so: kaj je roman, kako ga razvrščamo, kateri žanri obstajajo ...

Ožja in splošno razširjena uporaba pojma roman literarno vrsto določa s strogimi kriteriji in obsega besedila od 18. stoletja naprej ter posamezna dela iz 16. in 17. stoletja.

»Uvrstitveno zadrego še poveča terminološka raznolikost. Ta zaznava skozi različne prostore in čase bogat pojmovni slovar za poimenovanje romana: sestav, kompozicija, pripoved, knjiga, zgodba, pripovedka, povest, novela in roman. Terminološka pestrost torej odseva težavnost določevanja romana, ki je njegova stalnica že od prvih pojavov romana naprej.« (Zupan Sosič, 2003, str. 28.)

Težave pri določanju literarne vrste povzroča tudi dejstvo, da je roman zelo priljubljen tudi med sodobnimi avtorji, zaradi česar se nenehno razvija.

»Roman je kot (še vedno) razvijajoča se literarna vrsta namreč prav zaradi stalne spremenljivosti odprt in nedoločljiv. Kot tak je sprejemal v svoj pripovedni ustroj tudi druge literarne vrste, ko je z razkrinkavanjem konvencionalnosti njihovih oblik in jezika prevrednotil njihov pomen.« (Bahtin, 1982, str. 11.)

⁵ Povzeto po spletnih virih (30. 1. 2013, 14.50):
<http://sl.wikipedia.org/wiki/Roman>.

5.1 Kratka zgodovina romana

Izraz roman se je prvič pojavil v 12. stoletju, ko je označeval vse spise in eseje, ki so bili namesto v latinščini napisani v novih, romanskih jezikih. Stoletje pozneje pa je pojem roman postal oznaka za pripovedno literarno vrsto širšega obsega v nevezani besedi. Po začetku 17. stoletja je na lestvici priljubljenosti prehitel ep in postal najpomembnejša pripovedna vrsta – to vlogo ima še danes.

Po letu 1600 literarne osebe postanejo smrtniki, ki v realnem in vsakdanjem svetu premagujejo zasebne preizkušnje, ki so pogosto povezane z medosebnimi odnosi in doživljajo različne prigode.

Literarni zgodovinarji so mnenja, da je prvi novoveški evropski roman (za nekatere na sploh prvi roman) Cervantesov *Don Kihot*. Glavna književna oseba, po kateri je roman poimenovan, predstavlja tipičnega junaka, ki gre v svet zato, ker ga želi spremeniti in verjame, da mu to lahko uspe. (Ambrož idr., 2006, str. 225.)

Prve poskuse, da bi roman dvignil na raven »višje« literature, pripisujemo Pierru Danielu Huetu, ki je leta 1666 napisal prvo teoretično razlago romana. Kljub njegovemu trudu je javnost ostala pri mnenju, da so romani lažje čtivo, namenjeni predvsem ženskam, in si, klub velikemu razcvetu literarne vrste, niso popolnoma premislili vse do 20. stoletja, ko se je roman začel kopati v pozornosti literarnih teoretikov. (Zupan Sosič, 2003, str. 29.)

Roman se je kot literarna vrsta, ki jo poznamo danes, razvijal več kot štiristo let. Sedaj pa se mnogi strokovnjaki sprašujejo, ali se ne bliža njegov konec. Mnenja so deljena – nekateri menijo, da doživljamo prenovo, ki bo omogočila, da se bo romaneskna literatura obdržala še nekaj časa, drugi so prepričani, da njen konec neizogiben. (Kos, 2009, str. 8.)

»So dejstva, ki opozarjajo na upad, morda celo na »konec« romana, in so dejstva, ki jih je mogoče razumeti kot znamenje njegovega nadaljnjega razvoja, morda celo prenove in razmaha. V zadnjih desetletjih so pomrli veliki pisatelji evropskih, ruskih in ameriških romanov, ki so poosebljali roman sredi 20. stoletja – Hemingway, Camus, Faulkner, Sartre, Šolohov, Andrić, Kavabata in drugi. Beckett in Solženicin še zmeraj živita, vendar ne pišeta

romanov. Tu so seveda še pisci francoskega »novega romana«, ki so v petdesetih letih in na začetku šestdesetih let navajali koga k misli, da gre za nov vrh svetovnega romanopisja; toda mogoča je tudi drugačna sodba, da po pomenu in popularnosti tega vrha niso dosegli.«

(Kos, 2009, str. 7-8.)

5.2 Delitev romanov

Zaradi velike raznolikosti lahko romane delimo po številnih kriterijih: po snovi in motivu, po obliki, po tonu in po piščevem stališču, po načinu pripovedovanja ... (Ambrož idr., 2006, str. 225.)

Delitev po snovi in motivu:

- zgodovinski,
- pastirski,
- ljubezenski,
- družbeno-kritični ...

Delitev po obliki:

- pisemski,
- kronološki,
- dnevniški ...

Delitev po tonu in piščevem stališču:

- sentimentalni,
- humoristični,
- satirični,
- didaktični ...

Delitev po načinu pripovedovanja:

- prvoosebni,
- drugoosebni (redki sodobni romani) in
- tretjeosebni.

6 SODOBNI SLOVENSKI ROMAN in TRANSREALIZEM

V kategorijo sodobnih slovenskih romanov uvrščamo vso romaneskno literaturo, nastalo med leti 1990 in sedanjostjo (2013).

Zupan Sosič (2003) trdi, da ti romani pripadajo novi literarni smeri sodobne slovenske književnosti – transrealizmu. Predpona trans- nam pove, da je obdobje tesno povezano z ostalimi realističnimi smermi, a obsega nove razsežnosti, ki jih zaseda zaradi prenovljenega položaja literarnega subjekta, ki ga imenujemo nova emocionalnost.

Literarni liki ne sodelujejo v fikcijski realnosti, ker želijo opozoriti na napake družbe, ampak ker si želijo zagotoviti individualnost. Postmodernistični subjekt je naveličan, zdolgočasen in zagledan v naivni hedonizem. Pri iskanju identitete doživi številne čustvene premike, izhaja lahko iz pre/vrednotenja spolnih in nacionalnih stereotipov ali popolne odsotnosti filozofskega vodila.

Literarni smeri transrealizma pripadajo vsi romani, ki jim lahko rečemo modificirani tradicionalni romani z realističnimi potezami, katerih skupne lastnosti so: prevladovanje realistične tehnike, ki omogočajo opisovanje prepričljive realnosti; razlikovanje govora oseb glede na njihove socialne, intelektualne in psihološke značilnosti; višja mera idealizacije in hiperbolizacije; zahteva po berljivi zgodbi; odsotnost raztezanja estetike v socialno; mešanje uveljavljenih žanrskih ali pripovednih obrazcev; odsotnost enega samega estetskega ali filozofskega vodila, obračanje od družbenega k zasebnemu oz. intimnemu, od splošnega k posameznemu; razlikovanje govora kot mimetičnega sredstva karakterizacije ...

Nova emocionalnost je neobičajno duhovnozgodovinsko in čustveno stanje postmodernega subjekta; je povezava med identitetno problematiko in refleksijo resničnosti v sodobnem romanu. V različnih književnostih je različno poimenovana: nova subjektivnost (nemška), nova iskrenost (ruska) in nadenacionalna subjektivnost (angleška književnost).

II PRIMERJAVA NAGRAJENIH ROMANOV

V drugem delu raziskovalne naloge sem se posvetila primerjavi romanov *Čefurji raus!*, *Svinjske nogice* in *Koliko si moja?*. Čeprav se dela po bistvu in načinu nastanka razlikujejo, sem v treh zmagovalnih romanih našla skupne lastnosti (predvsem pri literarnem junaku, slogu in motivih), na katerih temelji njihova podobnost.

Čeprav avtorji zanikajo podobnost – kot pravi Skubic (osebna komunikacija, 29. 1. 2013): »Vojnovičev roman [...] je z mojim in Golobovim romanom komajda primerljiv po kakšnem res relevantnem kriteriju (hočem reči, imel je lastnosti, po katerih mu midva sploh konkurirati ne bi mogla).« – lahko zmagovalnim delom najdem številne skupne lastnosti, po katerih so med seboj primerljivi.

7 KRAJ in ČAS DOGAJANJA

Vsi trije romani se odvijajo v sodobni Sloveniji, in sicer: *Čefurji raus!* v Ljubljani (v predelu Fužin), *Svinjske nogice* na Jami (na obrobju Ljubljane) in *Koliko si moja?* v vasi Ter (v Zgornji Savinjski dolini).

8 GLAVNI LITERARNI JUNAK

Ena izmed najpomembnejših skupnih lastnosti nagrajenih del je podobnost glavnih književnih oseb. Vsi trije so mlajši moški, ki se srečujejo s podobnimi problemi (glejte poglavje 9).

V romanu *Čefurji raus!* je najpomembnejša književna oseba sedemnajstletni »čefur« Marko Đorđić, ki obiskuje srednjo šolo in ob popoldnevih igra košarko.

Jani Bevk, glavni junak romana *Svinjske nogice*, je tridesetletni samooklican in brezposeln umetnik, Majin mož ter oče triletnega Simona.

V delu *Koliko si moja?* se v središču dogajanja znajde Tomo Veis, scenarist v poznih štiridesetih, ki je zadnja leta preživel v zvezi z Anjo.

Skubic pa svojega junaka opiše takole: »Je uspešen filmar z dobrimi zvezami, ki zlahka najde prijatelje.« (osebna komunikacija, 29. 1. 2013)

9 SKUPNI MOTIVI

Poiskala sem motive, ki se pojavljajo v vseh treh delih, in ugotavljala, kako so povezani z zgodbo. Osredotočila sem se na: avtsajderstvo, selitev, trenutek razsvetljenja, antijunaka, spor s starši, uživanje prepovedanih substanc (zasvojenost), odnos do avtoritete, reševanje konfliktov z nasiljem in neuspešnost v ljubezenskih odnosih.

9.1 Motiv tujstva ali avtsajderstva

Glavne književne junake družijo motivi tujstva ali avtsajderstva. Zavedajo se, da ne pripadajo skupnosti, ki jih obkroža, kar jih spodbuja k iskanju lastne identitete (glejte poglavje 9.2).

Marko je »čefur«, otrok bosanskih priseljencev, ki med Slovenci ne najde pravega mesta. Dokler živi v Ljubljani, čuti, da je Bosanec, na kar okolico opozarja z jezikom. Zdi se mu, da je že od otroštva na nek način diskriminiran in da ga Slovenci ves čas dojemajo kot tujca, »Čefurja« med Slovenci. Ko se je prisiljen odseliti v Bosno, se njegovi občutki zamenjajo. Pomembnejše se mu zdijo njegove slovenske značilnosti in se v deželi svojih staršev ponovno počuti tujec, »Janez« med Bosanci.

Spodnji odlomek je lep primer Markovih razmišljanj o avtsajderstvu. Spomin na začetek šolanja je simboličen začetek ločevanja Bosancev in Slovencev.

»V zadnji klopi sedimo največji čefurji. To je pač tako. Od začetka. Ker ko prideš prvi dan v šolo, se vse slovenske mamice nabijejo na vrata pa slikajo s svojimi fotoaparati, pa vsi slovenski klipani so sređeni pa pametni, pa vsi se že poznajo pa že vse vejo, pa potem so vsi glasni in takoj se gurajo v prve klopi, da bojo bližje tovarišici pa da bojo odličnjaki. Pa vsi se

pogovarjajo s tovarišico in se zabavajo in se imajo super in vse. A jedna Ranka in druge čefurske mamice pa vse presrane stojijo z nami malimi čefurčki odzadaj pa samo gledajo, da jih ne bi kdo kaj vprašal, ker so se tudi same uprpile zaradi šole, ker jim nikoli ni šla, pa še ne znajo to slovenščino najbolje govorit pa potem upajo, da jih ne bo noben nič vprašal. In potem počakajo v tišini, da se vsi Slovenci namestijo, potem pa na skrivaj čušnejo svoje mališane v razredi n spizdijo. In mališan potem, ker so isto tako presrani kot njihove mamice in se tudi bojijo, da jih bo kdo kaj vprašal, se čičnejo čim dalje od vseh, v zadnjo klop.«

(Vojnović, 2009, str. 123.)

Naslednji odlomek prikazuje, kako Marko na vlaku za Bosno o sebi razmišlja kot Slovencu.

»Na koncu vedno jedva čekaš, da spizdiš domov v Slovenijo, ker se ne da več zdržat in gledat ljudi, ki jih imaš rad, kako trpijo pa kako se mučijo, da sploh preživijo, in kako imajo vsega poln kurac, da se jim sploh ne da več živeti. In vedno si srečen, ker ti ne živiš tu, ampak v Sloveniji, in vidiš, da si drugačen in da nisi eden od njih, ker si Janez in ker je tebi lako, ker si v Evropi in ker razvrštavaš smeće.« (Vojnović, 2009, str. 174.)

V nasprotju z Markom Jani Bevk na začetku romana nima težav z nacionalnostjo, saj je Ljubljčan, ki živi v Ljubljani. Avtsajder je, ker je brezposeln tridesetletnik, ki se za službo niti ne trudi preveč. Je (pod)povprečen ilustrator, ki večno upa, da bo dobil naročilo za delo, v vmesnem času pa doma čuva sinčka. Ko si končno najde službo in se začne izobraževati za tetovatorja, dobi motiv tujstva nov pomen. Na delo se vozi v Maribor, kjer ga marsikdo zaradi večnega rivalstva med največjima slovenskima mestoma ne sprejme vljudno. Kot Ljubljčan se ne more popolnoma vključiti v novo okolje in se izogniti pogostim zmerljivkam.

Glede na to, da je rojen na Štajerskem, me je njegov pogled na Mariborčane precej presenetil.

Ena izmed tem, ki se jih v romanu dotaknete, je tudi spor med Mariborčani in Ljubljčanmi. Zakaj Mariborčane prikazujete v tako slabi luči? Glede na to, da ste rojeni na Štajerskem, je to še toliko bolj presenetljivo. Imate slabe izkušnje z mestom? Se vam je Maribor kdaj zameril?

»Eno od močnih umetniških orodij je provokacija. Ko ljudem poveš, kar jim gre, so najprej seveda jezni, pametnejši med njimi pa potem celo razmislijo. Maribor imam strašno rad, navsezadnje sem tam preživel gimnazijska leta in se ima krasno, ampak po drugi strani je pa to eno zahojeno hohštaplarsko mesto. In Ljubljana tudi, da ne bo pomote. Mislim, da bi se morali vsi Slovenci malo zamisliti, potem pa množično preseljevati iz enega slovenskega mesta v druga in v tujino in nazaj, da bi čez kakšno generacijo dobili malo bolj razgledano in bistro populacijo, ki ne bi trpela zaradi plemensko-teritorialne pripadnosti. Ampak, če me kdo vpraša tisto običajno, kaj sem, sem seveda Štajerc, kaj pa čem bit.«

(Golob, osebna komunikacija, 5. 2. 2013)

»Lent? Tja gor,« je rekel en mulo in pokazal na hribček, za katerega sem kasneje izvedel, da se imenuje Piramida. Avtomatično sem se obrnil, ko mi je potegnilo, da tam gori ne more teči Drava, že zaradi gravitacije ne, poleg tega sem jo videl z vlaka in približno vedel, v kateri smeri se vali.« (Golob, 2009, str. 186.)

Zgornji odlomek pripoveduje o eni izmed šal, ki si jo je mlad Mariborčan privoščil zagosti Janiju – Ljubljančanu.

Pri Tomu je motiv avtsajderstva še najmanj izrazit. Dokler živi v Ljubljani, o njem ne moremo govoriti – je le uspešen filmar, ki zasluži dovolj, da se projektov loti le na vsakih nekaj let. Tujec postane komaj s selitvijo v Ter – vas v Zgornji Savinjski dolini. Kot meščan in Ljubljančan ima težave pri vklapljanju v vaško okolje, čeprav si za razumevanje s sovaščani zagotovo prizadeva (obišče krajevni lokal, se spoprijatelji z mlajšo generacijo ...).

V pisarni gospoda Lipovda želi Tomo dobiti gradbeno dovoljenje za dozidavo hiše, naleti pa le na obsodbo svojega »meščanskega« porekla.

» – Na višino zidu nad zemljo, kaj pa je gabarit? Zalaja tip pa me prezirljivo meri. – A mislite vi tam bloke gradit? Pa ni to Ljubljana!« (Skubic, 2011, str. 134.)

9.2 Motiv iskanja lastne identitete

Ker imajo občutek, da nikamor ali nikomur ne pripadajo, glavni junaki iščejo svojo pravo identiteto. Kljub različnim starostim in različnim družbenim vlogam si vsi trije šele oblikujejo in urejajo življenje ter sprejemajo pomembne odločitve, za katere je morda že prepozno. Spoznati morajo samega sebe, analizirati svoja čustva in se sprijazniti, da preteklosti nima smisla spreminjati. Šele potem lahko upajo, da se bo njihovo življenje enkrat obrnilo na bolje.

Marko ima kot najstnik še največ časa, da si uredi življenje. A čeprav ima komaj sedemnajst let, mora sprejeti nekaj odločitev, ki bodo močno zaznamovale njegovo prihodnost. Ko je nehal trenirati košarko in zapustil šolo, si je zaprl številne poti v prihodnosti. V Bosni bo imel čas, da se odloči, koliko mu pomeni košarka in kaj si sploh želi postati.

Po drugi strani Jani sicer že ima družino, a zanjo ni zmožen skrbeti (vsaj v finančnem smislu ne). Ker vztraja pri ilustratorstvu in čaka na naročilo, ki ga ni od nikoder, zapravlja možnosti za dejanski zaslužek. Ko se odloči za menjavo poklica in postane tetovator ter po dolgotrajni ločitvi spozna, kaj mu pomenita Maja in Simon, njegovo življenje počasi dobiva obliko.

V romanu *Koliko si moja?* se mora Tomo odločiti, ali se je pripravljen preseliti v Ter in živeti na vasi. Poleg tega mora ugotoviti, kaj čuti do nekdanje partnerke in kaj bo storil, ko noseča s tujim otrokom potrebuje njegovo pomoč. Uskladiti mora svoje stroge nazore o lastnini in se sprijazniti z življenjem z dekletom, ki ne bo nikdar več popolnoma njegova, ter z otrokom, s katerim ga ne družijo nobena lastninska vez.

9.3 Motiv selitve

V nagrajenih romanih se pojavlja motiv selitve, ki napoveduje nov začetek. Delom je skupno, da spremembe niso nujno boljše, predstavljajo le nove možnosti, spremenjeno življenje in drugačen vsakdan. Selitvam je skupno, da zmeraj potekajo v enaki smeri, se pravi iz mesta na podeželje (iz Ljubljane v Bosno, iz centra na obrobje in iz mesta v vas).

V romanu *Čefurji raus!* se za selitev odloči Markov oče. Ko je prepričan, da sina v Sloveniji ne more več doleteti nič dobrega, ga proti njegovi volji pošlje živeti v Bosno. Marko je prepričan, da bo življenje pri sorodnikih, ki morajo vsakodnevno garati za preživetje, težje kot je bilo doma, a je na življenjski stopnji, ko so spremembe nujno potrebne, da se spravi k sebi in si izbere svojo prihodnost. Selitev v drugačno okolje, kjer ljudje ne vedo za njegove napake, mu omogoča, da obrne nov list in spremeni svoj odnos do sveta.

Nasprotno je Janijevo življenje polno selitev in vsaka mu prinese upanje na izboljšave. V začetku romana ga spremljamo, kako se vseli v novo stanovanje na obrobju Ljubljane. Kljub upom, da bo spremenjeno življenje za seboj prineslo še kup drugih pozitivnih sprememb, se družinici nič ne izide prav dobro. Stanovanje obkolijo žabe, težave jim povzroča vlaga, brez avtomobila so odrezani od mesta in Jani začne jemati drogo.

Nov začetek močnejše simbolizira druga selitev – ko se Jani iz bolnišnice začasno premesti na Borutovo posestvo, kjer se postavi na noge in sklene, da bo uredil svoje življenje.

Tomo pa se za selitev v Ter odloči, ko se razide z dolgoletno partnerko Anjo. Zanj pomeni začetek novega, samskega življenja, ko se bo malo odmaknil iz mesta in zamenjal krog prijateljev. Slaba stran selitve so spori glede lastništva zemlje na drugem bregu reke, dobra stran pa ideja za nov scenarij, ki jo Tomo dobi med brskanjem po starih pismih.

Naslednja velika sprememba v Tomovem življenju je ponovno povezana s selitvijo. Ko se z Anjo dovolj pomirita, jo povabi, da pride živeti k njemu v Ter. Ponovno skupno življenje pospeši obnovitev njune zveze in ju znova naveže drug na drugega.

9.4 Motiv trenutka razsvetljenja ali katarze

V vseh treh delih junaki doživijo trenutek razsvetljenja ali katarze, v katerem jih prešine, da vse le ni tako slabo, kot se jim dozdeva, in da morda še obstaja upanje, da se bo njihovo življenje uredilo. Trenutek zmeraj nastopi, ko se zgodba bliža koncu, a se v vsakem delu odvije na čisto samosvoj način.

Za Marka nastopi pretresljiv trenutek, v katerem začne nase in na svet gledati malce bolj optimistično, ko zagleda velikanski ogenj, ki ga je uspel zanetiti. Po dolgem času je spet ponosen nase in razmišlja o tem, da je morda tudi on dober v nečem, pa tega do sedaj še ni odkril. Zanj pride razsvetljenje v obliki misli, da je vsakdo za nekaj talentiran, a se morda tega ne zaveda, ker ga okolica ne spodbuja dovolj.

»Nikoli v lajfu mi ni uspelo narediti kaj tako velikega. Ajde, tisti koš v zadnji sekundi, ampak basketa zdal ne jebem več, pa še samo mladinsko prvenstvo je bilo. Ta ogenj je bil pa ogromen. In zapalil sem ga jaz. Marko Đorđić. Vsi so ga gledali in sigurno se jim je zdel super in najjači. Ker je bil res hud. Nikoli v lajfu mi ni uspelo narediti take ogromne stvari. V šoli mi nikoli ni uspelo nič, potem sem pa še to košarko zajebal. Zdaj pa sem bil res ponosen na sebe. Končno sem bil zadovoljen sam s sabo. In nisem bil jezen. Res nisem bil jezen.«
(Vojnović, 2008, str. 151.)

»Najjači smo, najjači. Mogoče nismo talentirani za te vaše jebene slovenščine pa matematike pa fizike pa zemljepise pa te glupe fore. Mogoče smo talentirani za kaj drugega, samo niste se vi trudili, da odkrijete, kaj je to. Pička vam materina. Vsak človek je sigurno za nekaj talentiran. Mora bit.« (Vojnović, 2008, str. 151.)

Jani preobrat v mišljenju doživi, ko si na Borutovem posestvu obnavlja moči. Najde zelo redko gobo – karželj – in ko ugotovi, kako posebna je njegova najdba, začne o njej razmišljati kot o znaku, da se bodo zapleti v njegovem življenju morda končno le razvozlali.

»Sigurno obstaja cela čreda gobarjev, ki celo življenje iščejo ta karželj in tam po svojih gobarskih ferajnih nakladajo o njem, pa pecajo mlade gobarke pri triinpetdesetih na to foro, pa ti grem jaz v hosto in butnem vanj. Mogoče je pa to znamenje, sem razmišljal, ker še vedno nisem skenslal možnosti, da jokl tam gori govori skozi čuda enih ust in meni najbrž ta moment govori skozi gobja. Samo kako to zastopit? Da bo šlo zdaj na bolje, ali da je vse, kar se mi bo v življenju usralo, ta karželj, ali kako?« (Golob, 2009, str. 160.)

Pozneje se Jani sicer sprašuje, ali ni njegovo navdušenje nad gobo le znak nizkih standardov, a se kljub vsemu odloči, a bo na karželj gledal kot na sporočilo.

Golob (osebna komunikacija, 5. 2. 2013) meni:

»Tisti karželj je posledica navdiha. Pisal sem o Janijevem bluzenju na tisti osamljeni kmetiji, in ker sem imel na mizi knjigo o gobah (ne vem zakaj), pa ker sem hotel napisati nekaj o izkušnji z LSD-jem (v knjigi govorim o norih gobah, ampak posledično je to precej podobno). Pa hotel sem povedati - in to skozi ves roman - da morajo možgani umetnika delovati malo drugače kot običajni. Običajni možgani bi v karžlju videli odlično kulinarično reč, moj junak jo pa vzame kot nekakšno božje znamenje.«

Tudi Tomo iz Skubičevega dela je bil v zgodbi priča dogodku, ki predstavlja neke vrste razsvetljenje. Ob Tininem rojstvu (natančneje, ko zagleda njena ušesca) ga spreleti, kako močno je življenje in da je otrok, ki ga je smatral za vsiljivca, dejansko resnična oseba. V tem trenutku se je med njim in dekletcem spletla posebna vez. Tomo je odkril, da ni treba, da si z drugim bitjem v lastniškem razmerju, kajti to je spričo življenja popolnoma brezmočno.

»Samo ob njeni strani se pojavita vršička dveh drobnih, rožnatih ušesc. Ne morem verjet. Ušesci sta čisto priščipnjeni ob sramni ustnici pa praktično v sekundi čisto pomodrita, samo to so brez vsakega dvoma ušesa. Celo tista bula pomodri, samo zanjo mi je vseeno. Ta ušeščka me čisto vržejo iz tira. [...] Ušesa so pa na človeku. Ušesa so brez heca. Brez ušes smo – kaj? Jebemu mater, kaj smo brez njih. Ti boga, ja, to je to: pojavlja se oseba.«
(Skubic, 2011, str. 290.)

Skubic (osebna komunikacija, 29. 1. 2013) razmišlja o dogodku:

»Rojstva so fascinantna. Njegova misel ob uzrtju ušesc je bila moja misel, ko sem bi zraven pri rojstvu mojega sina. Zraven je seveda tudi precej strahu – kako bodo s to "novo osebo" potekala vsa naslednja leta ...

Hm, razsvetljenje ... Verjetno bi res lahko rekli razsvetljenje: predvsem o tem, kakšna neverjetna sila je to, življenje namreč, in kako majhna so naša posestniška čustva spričo tega.«

9.5 Motiv konflikta z avtoriteto

Marko, Tomo in Jani se uspejo zaplesti tudi v spor z avtoriteto. Njihov odnos do ljudi, ki bi jih morali spoštovati, je že v osnovi negativno naravnan, številne slabe izkušnje pa so ga le poslabšale.

Marko se prepira z vsemi, ki so mu v družbenih odnosih nadrejeni. Ne razume se s starši, norčuje se iz učiteljev, ne spoštuje trenerja, požvižga se celo na policijo. Najstnik se konflikta ne trudi rešiti, temveč ga le še stopnjuje (jezika, žali, zbada ...).

Janiju avtoriteto predstavlja stanodajalec, gospod Zlatnar, s katerim se ne razume najboljšje. Mlad očka je prepričan, da je Zlatnar kriv za vse nevšečnosti, ki jih imajo s stanovanjem, in da bi se stanje izboljšalo, stanodajalcu grozi po telefonu. V zraku je tudi konflikt s policijo, do katerega bi zagotovo prišlo, če bi pri Janiju našli vrečko s kokainom.

Tomo se prepira s starejšim sosedom in z gospodom Lipovdom, uslužbencem na upravni enoti. V pogovorih dviguje glas in se grobo izraža, s čimer kaže na nespoštovanje sogovornika. Kljub premoženjskim sporom se ni pripravljen obrniti na policijo.

9.6 Motiv neuspešnosti v ljubezenskih odnosih in motiv prešuštva

Večina težav glavnih junakov izvira iz njihove nesposobnosti komunikacije, pri čemer neuspešnost v ljubezenskih odnosih ni nobena izjema. Svoje simpatije si sploh ne upajo nagovoriti (Marko) ali se s partnerji ne pogovarjajo (Tomo in Jani). Ne morejo sproti reševati problemov, ki nastajajo v zvezi, in ko se nakopiči preveč nerešenih težav, se pojavi motiv prešuštva (v obeh primerih varata ženski).

Tako kot vsi mladostniki se tudi Marko srečuje s prvo zaljubljenostjo. Njegova simpatija je privlačna televizijska voditeljica, ki živi nekaj nadstropij nad njim. Zaradi nizke samozvesti in občutka manjvrednosti si Marko z njo ne upa izmenjati niti besedice. Nespretnost v pogovorih je kriva, da raje vnaprej obupa, kot da bi preveril, kaj čuti njegova oboževanka.

Janijev problem je, da se s partnerko Majo ne pogovarja dovolj. Z njo si ne deli težav, ki ga obremenjujejo, in ji ne dovoli, da bi mu pomagala. Ko zapade v odvisnost od kokaina in fizično obračuna z družinskimi člani, ima Maja vsega dovolj. Pusti se zapeljati moževemu prijatelju, verjetno zato, ker jo posluša in ji nudi oporo, ko se Jani bori z zasvojenostjo.

Golob (osebna komunikacija, 5. 2. 2013) meni, da so težave z komunikacijo pri samokritičnih ljudeh neizogibne:

»Mislim, da imamo vsi samokritični ljudje vsaj malo težav s komuniciranjem z drugimi, se pravi s sobivanjem z drugimi, se pravi z bivanjem.«

Tudi Tomo se mora soočiti s partnerkino prevaro, ki prav tako izvira iz komunikacijskih težav. Kot filmar veliko potuje, vendar Anje mnogokrat ne vzame s seboj. Za partnerja, ki skupaj preživita malo časa, pa je sprotno reševanje razprtij še toliko pomembnejše. Ko se sprta razideta, ga Anja prevara s prejšnjim fantom in zanosi, kar sproži vrsto zapletov, na katerih temelji zgodba.

9.7 Motiv spora s starši

Naslednji motiv, ki ga najdemo v vseh treh nagrajenih romanih, je spor s starši. Ti glavnim junakom niso nudili prave opore, jih primerno vzgojili ali jim dovoljkrat pokazali, da jih imajo radi. V delih *Čefurji raus!* in *Koliko si moja?* je konflikt očiten in predstavlja enega izmed glavnih zapletov dela, v *Svinjskih nogicah* pa je le bežno omenjen.

Marko se nenehno prepira z očetom, največkrat zaradi prihodnosti in odločitev, ki nanjo močno vplivajo. Spreta se zaradi (ne)treniranja košarke, težav v šoli, alkoholizma in uživanja drog ter vandalizma. Radovan si za sina želi le najboljše, rad bi, da bi mu dobro šlo v življenju, a tega ne zna izraziti na pravi način. Tudi Marko ima očeta rad in ga na nek način razume, a spravo ovira komunikacijska blokada, ki je nastala med njima.

»Radovan zapre vodo in začne ugašat luči. V kopalnici, moji sobi, hodniku, povsod. Kot da me sploh ni. Preverja Radovan, če so zaklenjena vhodna vrata. Zaklene jih še enkrat. Potem

povleče vodo v veceju. Jaz pa sem vse bolj živčen. Tresem se. Ne morem mu več mirno razlagat. Lahko se samo še derem ali pa cmizdrim. Tega, pa nočem.«
(Vojnović, 2009, str. 103.)

V *Svinjskih nogenicah* točen razlog spora med Janijem in njegovimi starši ni omenjen, a iz posameznih komentarjev in misli lahko sklepamo, da niso dovolj držali skupaj. Starši sina niso podpirali in so mu očitali, kaj vse so zanj naredili, namesto da bi stisnili zobe in mu pomagali, da si uredi življenje.

»A, tako? Po vsem, kar sem naredila zate?« To je bil vedno, vedno ta očitek, in mi je bilo vsakič neprijetno, dolga leta, dokler je nisem enkrat vprašal, kaj tako zelo specialnega je naredila zame, ker ne vem. Res me je zanimalo. Razen tega, da me je naučila risati [...] Ampak razen tega?« (Golob, 2009, str. 52.)

Do najhujšega spora pa je prišlo med Tomom in njegovo mamo. Sin je na lastno pest zavrgel vso kramo, ki jo mati zbiral na podstrešju, čeprav bi moral posumiti, da njej te smeti nekaj pomenijo. Fehrija mu je dejanje močno zamerila in ni želela zapustiti svoje sobe, sina je celo obtožila, da ji poskuša vzeti življenje. Tomo ni vedel, kaj naj naredi, zato je poklical znanca, ki je mami dal pomirjevala in jo preselil v dom za starejše občane. Spor je bil tako hud, da od tistega trenutka mati s sinom ni spregovorila niti besedice (tako kot Markov oče se je odločila za ignoriranje potomca, ki jo je razočaral).

»Njene zadnje besede, namenjene meni, so bile tisti »jebem ti mater« v spalnici, preden jo je povozil haldol, kar je ne samo čudno protislovno, samo tudi malo šokantno glede na to, da mama ni drugače nikoli preklinjala, vsaj ne tako, resno.« (Skubic, 2011, str. 242–243.)

9.8 Motiv reševanja konfliktov z nasiljem

Glavnim književnim junakom je skupno tudi reševanje konfliktov z nasiljem, ki navadno situacijo prej poslabša kot izboljša. Posegajo po vandalizmu, fizičnem obračunavanju in verbalnih grožnjah.

Kadar se je znašel v situacijah, ki jih ni mogel nadzorovati, je Marko rad začel uničevati tujo lastnino. Ko je prenehal igrati košarko, so se s prijatelji vinjeni vozili v avtobusu, ki so ga skoraj popolnoma uničili. Še korak dalje je storil, ko so ga prepričali, naj zažge kup odpadkov, ki se je bohotal med bloki. Zaradi vandalizma je imel le še hujše probleme (pretep na policijski postaji in selitev v Bosno), a zanj je uničevanje predstavljalo način spoprijemanja s težavami.

Po drugi strani pa se je Jani jeze pogosto znebil z uporabo fizičnega nasilja. Ko je Bevkove obiskal vodovodar, ki je moral popraviti fekalno črpalko, je izrekel neokusno šalo o Maji, ki se je Janiju zdela kaplja čez rob. Stepel se je z mojstrom in mu zagrozil, da ga bo ubil. Pretep bi se lahko zelo slabo končal, če se ne bi vmešala Maja in umirila moža. Vendar neznanci niso bili edini, ki jih je Jani kdaj udaril. Ko se je močno sprl z ženo, ji je brez pomišljanja dal zaušnico, ob enem izmed preprirov pa bi skoraj zadavil sinčka, ki ga je močno stresal, medtem ko ga je držal za vrat. Za nekatere izmed preburnih odzivov je kriva odvisnost od kokaina, za marsikatero pa ne moremo najti opravičila.

Tomo se v primerjavi z Janijem in Markom ni nikdar spustil na raven vandalizma ali fizičnega nasilja. Raje si je pomagal z verbalnimi grožnjami, ki jih je pogosto uporabljal v sporu s sosedom Juvanom.

9.10 Motiv uživanja prepovedanih substanc

Glavne literarne osebe pogosto posegajo po alkoholu ali drogah, da bi se vključile v družbo, odmislele probleme ali lažje našle svojo pravo identiteto.

Za Marka alkohol ni nič posebnega. Že od zgodnjih najstniških let je s prijatelji na skrivaj pil rakijo in druge žgane pijače, preprosto zato, ker je bilo »kul«. Včasih je po alkoholu posegel tudi zato, da bi utopil neprijetna čustva, na primer takrat, ko je nehal trenirati košarko.

»Bilo mi je težko pa sam se napio. Malo smo galamili po avtobusu.«

(Vojnović, 2008, str. 103.)

Zaradi pritiska vrstnikov je pripravljen poskusiti tudi droge. Zaveda se jeze staršev, če bodo kdaj izvedeli, da je kadil marihuano, a mu je v tistem trenutku povsem vseeno.

»Pa kaj si pizda! Evo ti. Popuši en dim. Za pomirenje.« Še sam ne vem, zakaj sem kar vzel to kurčevo džolo in potegnil en dim. Tako na izi, nisem ful inhaliral. To je bil moj prvi dim v lajfu, ampak sploh nisem razmišljal. Sam sebe sem presenetil. Vsa ta situacija me je čisto razčefukala in sploh nisem več mogel razmišljat. Gledal sem tisto sranje v mojih rokah in nisem mogel verjet. Nič. Praznina. Nisem čutil, da bi me kaj zadelo, nisem čutil, da bi me bilo strah, da bi mi šlo kaj na kurac. Vse mi je bila ravnica. Dal sem jebeni smotuliak nazaj Adiiu. Z Acotom sta pušila naprej, jaz pa nisem hotel več. Zdelo se mi je, da se nič od tega ne dogaja več meni. Da sanjam.« (Vojnović, 2008, str. 118.)

Za Janija so droge nekaj vsakdanjega. Opazi se, da je poskusil že marsikaj in da se mu to zdi nekaj povsem običajnega. Med popoldansko kavico in marihuano ne vidi velike razlike, vendar je vnos droge omejil po rojstvu sina.

»Če preveč spiješ, te zjebe, sploh mene, če se zakadiš tudi, si ves matast in za nikamor, če rukneš LDS, bolje, da ne govorim, kako je s heroinom, pa ne vem in me je bilo strah, da bi zvedel. Če je res tak, kot pravijo, kot obljublja, če se res počutiš tak frajer, bi znal biti dovzeten. Kouk je pa fin, te naredi napetega, nobel droga. Za japije in muzičare.« (Golob, 2009, str. 103.)

»Pleskarijo sem potem dal na omaro, da se posuši in da mi medtem kaj ne kapne tja gor, pa da je bila miza fraj za en džojnt, ko je bila lih prilika, ko ni bilo tamalega, da bi me videl.« (Golob, 2009, str. 91.)

Janijevo jemanje mamil postane ekstremno, ko začne vsakodnevno uporabljati kokain, ki ga je prijatelj Zoran skril v njegovem domu. Kmalu postane odvisnik, v spopad z zasvojenostjo mora vložiti ogromno truda.

Golob na odvisnosti gleda precej odprto (osebna komunikacija, 5. 2. 2013):

»Vsi imamo takšno ali drugačno odvisnost – ni nujno, da so to droge. Sam nisem imel nikoli težav z drogami, sem pa preveč pil. Skratka, Jani Bevk sem jaz, če bi šle stvari malo drugače.«

Tomov odnos do alkohola in drog je sicer sproščen, a mnogo bolj nadzorovan kot Janijev in Markov. Za uživanje prepovedanih substanc se ne odloča zaradi pritiska prijateljev in prav tako ne sodi med odvisnike. Zanj so droge le način sproščanja in sredstvo zabave, po katerem rad poseže v dobri družbi.

»Mario zapahne masivna lesena vrata pa odloži platenko na mizo. Kmečka idila je tisti osvežilni moment v življenju, cela štorija z Juvanom njen bizarni pa po svoje adrenalinski zaokret, tole pa zgleda kot ponovno vračanje na tisto, kar mi je domače – podzemlje raznih lokalnih lunatikov iz filmsko-marketingo-umetniških krogov pa ljubljanskih naselij. Brezciljna eksistenca mailh, privatnih obsesij. In ta trenutek mi točno to paše, še sploh ko prižge špinel, globoko potegne pa mi takoj poda, še preden me sploh doseže njegov kiselkasti, trpki vonj.« (Skubic, 2011, str. 104.)

9.11 Motiv antijunaka

Za glavne književne osebe bi lahko rekli, da so antijunaki, saj imajo kup negativnih značajnih lastnosti in se pasivno odzivajo na življenje (neprostovoljno se zapletajo v konflikte in trpijo zaradi pomanjkanja lastne volje).

Pri Marku je lepo opazno pasivno odzivanje na življenje. Nanj imajo velik vpliv prijatelji, ki ga zapeljejo v vandalizem in kajenje marihuane. A tudi v drugih situacijah fant ne prevzeme odgovornosti in pravočasno odreagira. Ko mu trener prepove trenirati košarko, bi se moral upreti in popraviti svoje napake, da bi bil sprejet nazaj v ekipo. Tudi ko mu je razredničarka ponudila možnost, da se presede v prvo klop in začne izboljševati svoje ocene, mu ne bi bilo treba že vnaprej obupati in bi se moral vsaj potruditi, da bi se izboljšal.

Tudi Jani deluje pod vplivom prijateljev. Ko ga Zoran prosi, da zanj shrani vrečko kokaina in puško, se sicer malce upira, a se hitro vda prijateljevim prepričevanjem. Sam ne daje pobud za

spremembo lastnega življenja in zmeraj čaka na potisk od zunaj. Službo v Mariboru je sprejel le zaradi Borisovega prigovarjanja, ker je vedel, da mu bo prijatelj pomagal odpreti tetovarno.

Tomo ima izmed vseh junakov največji nadzor nad lastnim življenjem. Tudi on je potisnjen v svet spletk, ki so se stkale okoli zemljišča v Teru, a ne dovoli drugim, da bi se vmešavali v reševanje spora.

10 SLOG PISANJA

V tem poglavju sem primerjala slogovne značilnosti, ki se pojavijo v vseh treh romanih: prvoosebni pripovedovalec, jezik (neknjižen, slogovna zaznamovanost besed, slovnične napake) in odprt konec.

10.1 Prvoosebni pripovedovalec

Romanom *Čefurji raus!*, *Svinjske nogice* in *Koliko si moja?* je skupen prvoosebni pripovedovalec, ki je mlajši moški in glavna literarna oseba v zgodbi. Pripoved je napisana zelo subjektivno in le z ene perspektive. Pripovedovalec govori o preteklih dogodkih – Vojnović in Golob uporabljata preteklik skozi cel roman, Skubic pa le na začetku (ko zvemo, da se je zgodba že zgodila, mirno preskoči na sedanjik). Med dogodki in pripovedovanjem je določen časovni razmik. Ta omogoča, da pripovedovalec dogajanje ocenjuje in ga komentira (vstavki v sedanjiku v delih *Čefurji raus!* in *Svinjske nogice*).

Spodaj sta primera komentiranja dogajanja iz romanov *Čefurji raus!* in *Svinjske nogice* ter odlomek, kjer Skubic prestopi iz preteklika (dvojno) v sedanjik (enojno podčrtan).

»Jaz sem tudi šel do Ranke, da ji pomagam spakirati svoje stvari do konca. Samo mislim, da nama nobenemu ni bilo jasno, kako se spakiraš za enosmerno potovanje.«
(Vojnović, 2008, str. 159.)

»Začelo se je novembra. Mislim vsaj, da je bil november in recimo, da je bila takrat ta prelomnica.« (Golob, 2009, str. 7.)

»Zijal sem v Alison Mosshart, se spraševal, zakaj niso delali takih, ko sem bil še jaz najstnik, pa pritegoval zraven ob kakšnih refrenih:

Let's find where no one can see us

And find the difference between us

In iznenada se mi naslika zraven ženska s kratkimi, blond pobarvanimi lasmi, s ksihtom, ki zgleda malo prezgodaj izžet, pa poln smejanih gub, ...« (Skubic, 2011, str. 7.)

10.2 Slogovno zaznamovane besede

Nagrajene romane družijo tudi to, da v njih mrgoli slogovno oz. stilno zaznamovanih besed. Najdemo lahko narečno, družbeno in čustveno zaznamovanost; razmerje med njimi je odvisno od posameznega dela.

Po mnenju Mirana Hladnika (osebna komunikacija, 30.1. 2013) se avtorji za pisanje v neknjižni, slogovno zaznamovani slovenščini odločajo tudi zato, ker v jeziku TV-voditeljev v sodobnem svetu skoraj več ni mogoče pisati.

10.1.1 Narečna ali pokrajinska in družbena zaznamovanost

Pripovedovalci bralcu zgodbo posredujejo na prostodušen način, pri katerem se ne ozirajo na pravila knjižnega jezika. Pri opisovanju dogajanja in pogovorih glavni literarni junaki uporabljajo ljubljansščino oz. fužinščino (*Čefurji raus!*), s primesmi drugih zaznamovanih besed. Uporabljajo slengovske izraze, ki se med deli malo razlikujejo, kar je posledica različne starosti literarnih oseb. Tudi stranske osebe se pogovarjajo v pokrajinskem pogovornem ali celo narečnem jeziku, ki ni nujno enak jeziku glavnih književnih junakov.

Marko v *Čefurji raus!* nam svojo življenjsko zgodbo posreduje v zanimivi mešanici ljubljansščine in bosanščine, ki jo imenuje fužinščina. Velikokrat se slovenske in bosanske besede prepletajo v istem stavku, razmerje med njimi pa je močno odvisno od Markovega splošnega počutja ali odnosa do teme, o kateri pripoveduje. Kadar je čustveno vznemirjen (vseeno, ali so krivi pozitivni ali negativni občutki), pogosteje uporablja materni jezik, kot kadar je nevtralen.

Zanimiv primer za opazovanje vpliva čustvene razvnetosti na Markov jezik je eden izmed prvih zapletov v romanu, ko najstnika izključijo iz košarkarskega kluba. Fantova prizadetost se pokaže v številnih čustveno zaznamovanih besedah in bosanskih izrazih.

»A ti mamica šije brezrokavnike ali ti jih tvoj fant? A se bosta s fantom poročila, dupelizac kretenski! Popuši ga, majmune nadrkani. To je lahko samo v tej pofukani Sloveniji. Daš koš v zadnji sekundi in naslednji dan te odjebejo. Če bi se Jordan rodil v Sloveniji, bi nosil brisačke tistim, ki dobro postavljajo bloke. Marš more u pičku materinu! Čipša none! Pejt v kurac, buzi guzi! Da bog da ti šupak prokrvario!« (Vojnović, 2008, str. 45)

Če si pogledamo razmerje med podčrtanimi (bosanskimi) in nepodčrtanimi (knjižnimi in neknjižnimi slovenskimi) besedami, lahko ugotovimo, da z Markovo čustveno vznemirjenostjo narašča tudi delež besed, ki jih pove v maternem jeziku.

Odlomek, v katerem ima bosanščina še večjo vlogo, pripoveduje o trenutku, v katerem Marko očetu prizna, da je nehal trenirati košarko. V njem slovenskih besed skoraj ni.

»Naenkrat nešto u meni pukne i rasplačem se skroz. Do konca. Urlam, a suze teku i ne mogu ih više zadržat. Udaram šakama u zid i urlam. Nikad u životu nisam ovako plako. Tresem se i plačem i jedva dišem. Sve, što se skupljalo, sad se skupilo i najednom izletilo iz mene. Tuga, muka, jad, samo bijesa više nema. Plačem ko malo dijete. I Ranki dozvolim, da me zagrli, i plačem joj na ramenu. Gotov sam. Ne mogu prestat, nema šanse. Osjećam se, ko da je sve, što se skupljalo danima, sad procurilo iz mene velikim mlazom. Puko sam. Ko malo dijete. Na maminom ramenu. Mokrom od mojih suza.« (Vojnović, 2008, str. 104–105.)

Jezikovna sestava je popolnoma drugačna, kadar Marko pripoveduje o dogodkih, ki ga čustveno pustijo hladnega ali mu v določenem trenutku ne pomenijo veliko. Ko se spominja starke, ki ji ni dal kape, za katero ga je prosila, zgodbo pripoveduje izključno v ljubljanskem slengu, brez vpletanja bosanskih besed.

»Zdaj sem razbijal mozak, zakaj nisem dal kape stari čefurki. Saj mi je ful všeč ta Chicago Bulls kapa, ki sem jo kupil, še ko sem norel za Michaelom Jordanom, samo bi se mogoče zdaj

boljše počutil, če bi jo dal njej. A problem je bil v tem, da se mi ni zasmilila. Vse mi je bila fora. Tudi folku sem o njej razlagal kot o dobri fori. Pa zategoval tako kot ona besedi stara čefurka. Še danes je to še ena v nizu fužinskih for.« (Vojnović, 2008, str. 87.)

Marko slovenščino sicer meša z bosanskimi izrazi, a jo kljub temu uporablja mnogo pogosteje kot drugi starejši čefurji, ki govorijo skoraj izključno bosansko. Markova starša, Radovan in Ranka, živita v Sloveniji že nekaj desetletij, a kljub temu komunicirata v maternem jeziku in ne jeziku okolja, kot je od njiju pričakovano. To je značilno tudi za ostale starejše, priseljene prebivalce Fužin.

S starši in starejšimi priseljenci se Marko navadno pogovarja v bosanščini, s čefurskimi vrstniki pa v ljubljanskem slengu. Jezik na nek način postane simbolična meja med generacijami. Spodaj lahko vidimo primer pogovora med Markom in Radovanom (1. stolpec) in Markov pogovor s prijatelji (2. stolpec).

»Jel ideš gdje danas?« Prikimam.

»Kada?« »Ne znam ...«

»Kako ne znaš? Je li ideš ili ne ideš?«

(Vojnović, 2008, str. 27.)

»Samo niso invalidi.«

»Kake ma to veze, majke ti?«

»Vse ma vezo. Njega se niso bal.«

»A Bajrota se pa kao bojijo? Dej, ne prbiji, model!«

(Vojnović, 2008, str. 91.)

Markov jezik je ena najpomembnejših slogovnih značilnosti romana, saj ga loči od drugih ljudi in ga določa kot pripadnika manjšine. Zaradi njega ne spada nikamor – ne govori »prave« slovenščine, da bi se spojil z večino slovenskega prebivalstva, a prav tako ne uporablja čiste bosanščine in se zaradi tega loči od staršev in starejše generacije. Tudi zaradi samosvojesti jezika se sedemnajstletnik znajde med dvema svetovoma, ki jima le delno pripada in je zato prisiljen poiskati samega sebe in svoje mesto pod soncem.

Janijev jezik v *Svinjskih nogicah* in jezik stranskih oseb je pogovorno ljubljansko obarvana slovenščina s slengovskimi izrazi, ki se glede na različne situacije ne spreminja kaj dosti. Za samo delo in določanje glavnega junaka pokrajinska in družbena zaznamovanost nista tako pomembni kot pri romanu *Čefurji raus!*, vendar pomagata določiti književni prostor in ustvariti občutek neuradnosti med bralcem in pripovedovalcem.

Golob o Janijevem izražanju:

»Ko imaš v glavi junaka, kot je moj Jani Bevk, si seveda obsojen na jezik, ki bi ga tak junak v resničnem življenju uporabljal. Če bi govoril knjižno slovenščino, bi zvenel prisiljeno, nepristno. Ta lik sem sicer oblikoval po nekem mojem prijatelju, s katerim sem šel nekoč na kavo in posnel kakih dvajset minut najinega pogovora, da bi dobil vzorec jezika, kakršnega on govori. Ta vzorec sem kasneje tudi uporabil, sem ga pa obrusil še številnejših kletvic, ki jih sicer ta prijatelj uporablja.« (osebna komunikacija, 5. 2. 2013)

Spodaj sta dva odlomka iz besedila s podčrtanimi ljubljanskimi ali slengovskimi izrazi.

»Itak nisem mogel kaj dosti misliti nase, ker sem bil varuška. Maji sem stokrat obljubil, da se Simona ne bom pritaknil, tudi če mi bo celi dan sral po glavi, da ne bom popizdil ali kaj podobnega, preden mi ga je upala pustiti. Čeprav ne bi bilo treba. Saj me je bilo sram tudi šamerja, ki sem ji ga prilepil, ampak je ipak nekako starejša, mislim odrasla in se zgodi, češ, ni prav, ampak se zgodi, otroka metat po sobi pa ni način.« (Golob, 2009, str. 174.)

»Moral bi poslati mejl Džoniju zaradi seznama opreme, ki naj bi jo on zrihtal, pa da malo prišparamo, ker logično, na količino dobiš popust.« (Golob, 2009, str. 218.)

Tako kot Jani tudi Tomo v romanu *Koliko si moja?* uporablja pogovorno slovenščino s primesmi ljubljansčine in slengovskih besed. Jezik v romanu *Koliko si moja?* je izmed vseh del še najbolj knjižen in ima zato še najmanjšo vlogo za določanje junaka. Kljub temu izbira jezika ni nepomembna.

Kot pravi Skubic (2006): »Če se hočem vživeti v človeka, moram zaslišati njegov glas, moram slišati njegovo intonacijo, pomen, ki ga daje besedam. Od govorca na kulturniški

proslavi nimam nič; on ni oseba. Ko prevzamem človekov jezik, vem, kako bo v določeni situaciji reagiral, kaj pomislil, kaj rekel, kaj naredil. Tega jezika pač nima smisla prevajati v kako visoko, \"nevtralno\" slovenščino – to je slovenščina nekoga drugega, slovenščina fantazme. Če utišaš človekov dejanski glas, utišaš človeka samega, ga \"lažeš\". Kar pa ne pomeni, da tudi človek, kot je Valter, ni jezikovno ustvarjalen, da nima odnosa do različnih zvrsti jezika in jih ne zna uporabljati z ustreznim lastnim vrednotenjem – spakovanjem, ironiziranjem, izposojanjem, bratenjem ... V resnici smo vsi zelo jezikovno kreativni, od kmetov in Romov do doktorjev znanosti. Samo kadar se usedemo za papir, prepogosto zmrznemo.« (Bukla 14, str. 15.)

»Če poznaš osebo, veš, kako razmišlja in kakšne besede uporablja. Ne moreš je cenzurirati. Zato vse te osebe govorijo tako, da sem lahko ohranil tisto, kar jih določa, kar identificira njihov jezik. Oseba ne sme vedeti, da jo berejo slovenski bralci, govori, kot da je sama, in jasno vse pove iskreno in po domače. Seveda se tukaj vedno odločaš, kako to zapisati. V literaturi se ponavadi zdi, kot da ustvarjamo vtis, da nekdo visoko pismen zapisuje vsakdanje govorjenje pripovedovalca. In če se ga trudiš še tako zvesto zapisati, je dejansko drugačen od tistega pravega vsakdanjega pisnega neknjižnega jezika, ki ga lahko beremo na raznih spletnih forumih, v mejlih, v SMS-ih – tam so ljudje razvili svoj pisni sleng, ki je na pol fonetičen in ima tudi sproščeno, pogovorno slovnico. Je pa hudo kaotičen, nevsakdanji.«

(Skubic, osebna komunikacija, 29. 1. 2013.)

Na vprašanje, zakaj se je odločil napisati delo v neknjižnem jeziku, Skubic (osebna komunikacija, 29. 1. 2013) odgovarja, da se je za podoben slog odločil že pri številnih delih in da je roman *Koliko si moja?* njegovo do sedaj najbolj knjižno napisano delo.

» – Butl tumast je dobil bajto v roke, malomarno pokaže na desno, – pa je napravil zid čez cesto. – Ko pogledam, na hitro res še ravno zagledam direkt čez asfalt postavljen zid iz golih, sivih betonskih votlakov, zmaltanih menda bolj po domače, dober meter visok – zgleda, da izdelek od gazde samega, ne pa kakšnega majstra. – Je pogruntal, da je to tehnično njegovo dvorišče, privat. Zdaj pa se malo naokrog vozimo.« (Skubic, 2011, str. 101–102.)

»Zganem se, ker se mi zdi tole nefer, jaz tega sploh še nisem delal, on pa že dostikrat; samo doktor zdaj zamahne z roko. – Pejte stran, pravi.« (Skubic, 2011, str. 131.)

»S časom se je pa to spremenilo. Po svoje je tako občudovanja vredno, da sva preživela una taprva leta. Una njena nesamozavest me je znala včasih malo odbijati, pa bili so časi ko sem nekako izgubil zanimanje zanjo, ob vsej tisti seksi pojavnosti. Zgleda, da sem bil dober glumac, da tega nekako kar ni opazila; ker ob meni je začela njena samozavest vseeno kar nekako rasti.« (Skubic, 2011, str. 267.)

V zgornjih treh odlomkih so podčrtani primeri ljubljanskih in slengovskih besed, ki jih Tomo uporablja v pogovorih in opisovanju svoje zgodbe.

10.1.2 Čustvena zaznamovanost

Čustveno zaznamovane besede zlahka najdemo v vseh treh romanih. Predvsem so pogoste, kot nam pove že njihovo ime, v odlomkih, kjer so junaki podvrženim močnim pozitivnim ali negativnim čustvom, včasih nastopajo tudi v medmetni rabi. Prevladujejo besede, ki izražajo nenaklonjenost, prezir in zaničevanje: kletvice, psovke oz. zmerljivke, slabšalnice in vulgarni izrazi.

V romanu *Čefurji raus!* so čustveno zaznamovane besede, ki izražajo nenaklonjenost, pomemben del fužinščine. Marko jih uporablja zelo pogosto, največkrat kadar je jezen ali žalosten, mnogokrat tudi le kot medmet. Zanj so nekaj vsakdanjega, verjetno se jih velikokrat sploh ne zaveda. Tudi drugi v njegovi okolici imajo do kletvic, psov in vulgarnih izrazov podoben odnos.

»Tu uletavam jaz. Jebiga, oddaja se je končala, Radovan je pa kvalitetno popizden in treba je še nekomu malo zabiberiti. Samo ne reče nič. Gleda me pa tako, kot da mi bo vsak čas jebo mater. Tega sem že navajen, saj me tako gleda vse od policijske postaje, samo zdaj so radikali dodali ulje na vatru, pička im materina zaostala.« (Vojnović, 2008, str. 103.)

»Kurac se ne mudi. Naj on na roke pere, pizda mu materna, ne pa ti. A veš, kdaj mi je že reku, da pride. To so te čefurski šalabajzerji. Nč se ne morš zment. Jebo mater, da bom naslednjič

kakšenga Slovenca poklicu. Kaj mi pomaga, de je ful pocen, če ga moram tri mesce čakati, pol me pa itak še zajebe.« (Vojnović, 2008, str. 90.)

V zgornjih dveh odlomkih so podčrtane čustveno zaznamovane besede, ki so del besednega zaklada Marka in njegovih znancev.

V romanu *Svinjske nogice* je Janijev odnos do čustveno zaznamovanih besed malo drugačen. Kletvice uporablja, kadar ga preplavijo čustva, ki niso nujno negativna, saj so zanj le besede, s katerimi lažje izrazi svoja občutja. To se lepo vidi v odlomku, ko se po rehabilitaciji z Majo ponovno srečata.

»V redu je, v redu je ... Rad te imam, pičko mater te imam rad ...« (Golob, 2009, str. 171.)

Zanj so značilne tudi zelo pogoste vulgarne besede, sicer pa tudi na splošno o spolnost razmišlja več od drugih dveh junakov.

»V ospredju Krpan, v ozadju Brdavs. Krpan ima spuščene hlače, ki se mu ovijajo okoli gležnjev, roke v bokih in turi naprej ogromno kurčino svojo, nabreklo in žilnato, belo, ki jo ob glaviču obletavajo muhe. Star močefit in pičkalna sluz kar dehtita od njega. Nasproti njemu stoji Brdavs.« (Golob, 2009, str. 118.)

V medmetni rabi so čustveno zaznamovane besede najbolj pogoste pri Janijevem učitelju tetoviranja – Džoniju, ki jih uporablja v skoraj vsakem stavku.

»To mi je razlagal, ko je imel modela pod iglo, in na začetku ga je še upošteval, potem pa je čisto pozabil, da ima bitje ušesa in da sliši in ga je ves upeljen začel tolči po rami: »Vidiš to, to je to, kar govorim, jebemomater, kurac, drek, bedarija, ...« in se je slinil, dokler mu ni potegnilo, čeprav se oni ni premaknil, »ampak stranka je zakon. Zapomni si to, Kermit, jebenti ... in tole je dobro in kurac, je to to.« (Golob, 2009, str. 197.)

V romanu *Koliko si moja?* so čustveno zaznamovane besede najredkejše. Tomo jih včasih uporablja, da z njimi izrazi svoja čustva ali jih izreče kot medmet, v nobenem primeru pa ne igrajo tako velike vloge kot v drugih dveh romanih.

» – Prasec te v glavnem v glavo jebe, povzame celotno stvar Damir. Sam ne bi mogel boljše povedat. Takoj se boljše počutim. – Tip je itak kreten, pravi Mario. – Če bi meni kateri rekel, da je fotrovo parcelo priposedoval ... kako si rekel? – Priposestvoval. – Priposestvoval, bi ga povezoval, jebemu mater.« (Skubic, 2011, str. 198.)

» – Pejte ven, pravi vljudno, – ob koncu hodnika so vitrine za kadi. Jebemu mater, zdaj bo šlo za res.« (Skubic, 2011, str. 131.)

10.3 Kratki nedoločnik

Med prvine pogovornega jezika, ki se pojavljajo v vseh treh delih, lahko štejemo tudi pomanjkljivo uporabo nedoločnika oz. infinitiva (glagolske oblike, ki se končuje na -ti ali -či). Avtorji so jo pogosto zamenjali s tako imenovanim kratkim nedoločnikom – glagolsko obliko, ki se končuje na -t ali -č in je splošno razširjena v vsakdanjih pogovorih.

Uporabo kratkega nedoločnika lahko zasledimo tako v premem govoru kot tudi v opisu dogajanja. Ker so romani napisani prvoosebno in ker bralcem dajejo občutek, da jim literarni junaki svojo zgodbo prosto pripovedujejo, je odločitev za takšen slog razumljiva in nemoteča, pomaga ustvariti neuradno ozračje in približati bralca pripovedovalcu.

Pri Skubicu in Golobu kratki nedoločnik skoraj popolnoma prevlada, pri Vojnoviću se pojavlja redkeje.

»Ne da se mi odgovarjat in spet prikimam.« (Vojnović, 2008, str. 26.)

»Ne sede mi biti sam, a ne vem, koga bi poklical, ker se mi nobenega ne da poklicat, še manj pa gledat.« (Vojnović, 2008, str. 65.)

»Sam če ti hočeš njih jebat v glavo, te napadejo in potem te zjebejo do konca. Drugače te pa ignorirajo.« (Vojnović, 2008, str. 129.)

»Tukaj se je treba precizno izražat ... « (Skubic, 2011, str. 27.)

»Plevel se hitro zarašča med robidami: kmalu bo treba spet vzet srp v roke. Drugače se kmalu sploh videlo ne bo, da gre potka dol do vode.« (Skubic, 2011, str. 57.)

» – Hotela sem samo vedet, kako naj si celo stvar predstavljam, ker si jo dostikrat probavam predstavljat.« (Skubic, 2011, str. 163.)

»Dolgo sem mislil, da bi moral obstajati poseben razlog za to, da sem imel starega rad, zdaj, odkar imam Simona, se mi pa zdi, da otroci pač morajo imeti starejše radi, sploh sorodnike, in da je bilo to.« (Golob, 2009, str. 7.)

»In jaz sem mislil, da rišem čudaške stripe,« sem rekel, »tup, tup, tup, tup,« in se je Maja smejala in se je meni zazdelo, da sem prej pretiraval, ko me je hvatala panika, ker te žabe so res neprijetnost, ni pa to ravno za crkniti in ni jih dal peder Zlatnar tja zanalašč, da bi ga morali ravno zaklat zaradi tega.« (Golob, 2009, str. 72.)

»Delovodja je rekel, da mi ne more pomagat, da tako je pač pri njih.« (Golob, 2009, str. 192.)

10.4 Uporaba nepotrebnih veznikov in členkov

Za pogovorno slovenščino je značilna uporaba veznikov in členkov, ki za razumevanje povedi niso potrebni. Najbolj značilen je veznik (členek) pa, ki se je pogosto vrnil tudi v povedi, ki sestavljajo nagrajene romane. Predstavlja še eno izmed značilnosti neknjižne slovenščine, ki je skupna vsem trem delom.

»Potem pa ni tabel, ni mrežic, ni nič.« (Vojnović, 2008, str. 15.)

»Potem sem to na fino zradiral, pa čez črte s čopičem, da bom ta dva pobarval, kar ni najbolj pametno, ker oni drugi še niso bili izrisani, pa bi jih lahko packal, ampak sem hotel čim prej videti, kako bo to sekalo v koloru. « (Golob, 2009, str. 91.)

»Pa ne more menda od mene pričakovat, da se bom kar sam od sebe nekaj jadal.«
(Skubic, 2011, str. 91.)

10.5 Dolžina povedi

Ugotovila sem, da so povedi v vseh treh romanih dokaj nenavadnih dolžin. Če predpostavimo, da je povprečna poved, sestavljena iz dveh ali treh stavkov, dolga dve vrstici v knjigi, lahko ugotovimo, da se v nagrajenih delih pojavlja več krajših in daljših povedi (dolge so lahko do 15 vrstic). V vseh treh romanih prevladujejo povedi, ki so dolge največ eno vrstico, sledijo povedi, ki so daljše od dveh vrstic. Povedi, ki bi bile dolge točno dve vrstici, je najmanj (med 10 in 15 %).

Analiza je narejena na naključno izbranih straneh, ki predstavljajo deset odstotkov besedila, in posplošena na celoten roman.

Tabela 1: Dolžina povedi v romanih (v procentih)

dolžina povedi / roman	<i>Čefurji raus!</i>	<i>Svinjske nogice</i>	<i>Koliko si moja?</i>
manj kot 1 vrstica	41 %	28 %	29 %
1 vrstica	25 %	30 %	23 %
skupno pod povprečjem	65 %	58 %	51 %
2 vrstici (povprečje)	10 %	12 %	15 %
3 vrstice	16 %	17 %	14 %
4 vrstice	6 %	11 %	9 %
5 vrstic	2 %	1 %	2 %
več kot 5 vrstic	2 %	1 %	3 %
skupno nad povprečjem	25 %	30 %	34 %

10.6 Odprt konec

Skupna lastnost vseh treh romanov je tudi odprt konec, ki bralcu ne odgovori na vsa vprašanja, ki se mu zastavljajo ob branju. Pisatelji ne povedo natančno, kaj se bo zgodilo njihovim junakom, in zgodb ne zaključijo.

Milan Hladnik (osebna komunikacija, 30. 1. 2013) je prepričan, da zaprt konec, kot sta poroka in smrt, v sodobni literaturi preprosto ni več spodoben.

V Vojnovičevem romanu *Radovan Marka* pošlje v Bosno, da bi sina rešil pred zaporno kaznijo in da bi poskrbel, da si uredi življenje. Fantov odhod se bralcu najprej zdi katastrofalen, saj mora za seboj pustiti dom, družino in prijatelje ter oditi v tujo deželo. A sčasoma, ko se Marko vda v usodo in jo začne sprejemati, se potovanje zasveti v drugačni luči. Zdi se, da predstavlja nov začetek, da se bo najstnikovo življenje v novem okolju obrnilo na bolje in dobilo smisel.

Ko bralec odloži roman, se sprašuje, ali bo Marko ostal v Bosni; se bo kdaj vrnil v Slovenijo; si bo našel službo; ali bo ponovno začel igrati košarko; bo dokončal šolo; bo še kdaj srečal TV-voditeljico; kaj se bo zgodilo z njegovimi prijatelji ...

Kljub odprtosti je konec na nek način pomirljiv. Marko ugotovi, da ne obžaluje ničesar pomembnega v svojem življenju, in ko se spomni prijateljev, pomisli, da bi lahko še močnejše skrenil s prave poti.

»In sem stal tam pod tisto feltno od bicikla, ki je glumila, da je obroč, in res se mi je zdelo, da bi lahko še bolj najebal, da sem v primerjavi z Adijem, Acotom in Dejanom v bistvu jaz sredkovič. Oni so najebali, jaz sem se pa rešil. Radovan me je rešil. In zato bi vse naredil še enkrat isto. Edino bi mogoče dve stvari spremenil. V miru bi si hotel še enkrat od začetka pogledati finale Lige prvakov med Arsenalom in Barco, ker v bistvu še vedno ne vem, kdo je sploh zmagal. Pa tisti stari čefurki iz lifta bi dal tisto svojo Chicago Bulls kapo. To bi bila scena, ko bi ona z njo prošetala po Fužinama.« (Vojnović, 2008, 182.)

Najbolj negotov konec bralca dočaka v romanu *Svinjske nogice*, saj ne ve niti tega, ali bo glavni književni junak preživel. Ko se roman bliža h koncu, Golob ustvarja lažno atmosfero

umirjenosti, saj se zdi, da se bodo razmere končno uredile (Jani se osvobodi zasvojenosti s kokainom, najde si službo – postane tetovator, lahko bo finančno preskrbel družino ...). Vsi upi na idiličen konec se razkadajo, ko Jani izve za Majino nezvestobo in se v afektu rani.

Bralec se sprašuje, ali bo literarni junak umrl, ali bo ženi oprostil, se bosta ločila, bo lahko delal za prijatelja, ki je imel afero z njegovo ženo, bo ponovno postal odvisnik ...

»Pri sosedovih vratih nisem mogel več do kljuke. Butnil sem z glavo in se mi je že orng temnilo, še dvakrat in potem ni šlo več. Okej, tak je torej konec. Do konca in naprej. Ja. Ker tak je torej konec ... Pička, pička, pička ...

Žaba mi je skočila na obraz, ali pa je bil Simon, nisem mogel razločiti. In potem so se slišali koraki, nek angel, ki me bo pospremil v nebesa, tam gor bosta Simon in Maja in nihče drug ... Nad menoj je zacvililo in medlo, ker me je pobiralo, medlo sem si zaželel, da bi cvilila vrata, da ne bi bile žabe, da ne bi začele sluziti.« (Golob, 2009, str. 229.)

Golob razlaga, zakaj se je odločil za odprt konec:

»Konec je odprt, ker so takšna ponavadi naša življenja. Ko se zaprejo, se zares. Bo odpustil Maji? Kaj pa vem. Je preživel? Verjetno je, kdo bi pa sicer povedal zgodbo. Ampak, kar sem hotel povedati s tistim koncem, gre nekako v slogu Mlakarjeve pesmi: 'an ka je krapavo, še zadnje je reko...' oziroma: še ko je umiral (ali si vsaj mislil, da umira), si je ostal zvest, so mu možgani delali po svoje, še takrat ni mogel brez žab, ki ga bodo zaslužile.«

Na odprt konec bralec naleti tudi v romanu *Koliko si moja?*. Tako kot pri delu *Svinjske nogice* bi lahko tudi tukaj rekli, da se stvari izboljšujejo. Tomo in Anja se boljše razumeta, rojstvo male Tine se zdi kot čudež, stanovanje na Teru je že skoraj urejeno ... A kljub temu kup stvari ostane neizrečenih.

Bralca zanima, ali bo Tomova mama pričala na sodišču, bodo Toma vaščani sprejeli, se bosta z Anjo dokončno pobotala, bosta vzgajala Tino kot Tomo hčer, se bosta mama in Tomo spet začela pogovarjati, kaj se bo zgodilo s scenarijem, na katerem dela moški ...

Skubic (osebna komunikacija, 29. 1. 2013) je mnenja, da mora si vsak bralec ustvariti svojo sodbo o junaku:

»Slogovna posebnost romana Koliko si moja? je tudi odprt konec, ki bralca pusti v precejšnji nevednosti. Zakaj ste se odločili, da ne boste povedali, kako se izide sodni postopek in skupno življenje z Anjo? Ste se tako odločili že na začetku pisanja ali je ideja preprosto stvar navdiha med ustvarjanjem? Ste si kdaj predstavljali, kako se zgodba konča, in si zamislili preostanek Tomovega življenja?

No, tisti zaključek sem imel že od samega začetka zamišljen točno tak, kot je. Bralec je tisti, ki naj presodi, kakšne je sodba njegove matere. Bralca je treba angažirati v sodbo o junaku, ne pa mu ponuditi sodbo. V nobenem resnem literarnem delu avtor zares ne presodi namesto bralca, kakšen človek je glavni junak.

Za literarnega junaka "preostanka življenja" po koncu zgodbe ni. Njegovo življenje je samo tista zgodba, naloga pa, da zintrigira bralca.«

»Kaj je med mano in Tino, je samo najina stvar. Jaz sem tisti, ki je prvi zagledal njena ušesa – niti Anja niti Lenart. Jaz sem jo prvi pripoznal kot osebo. Anja pa tudi nima pojma, kaj sem jaz videl spodaj, v avli porodnišnice. Tako imam občutek, da sem en korak pred njo, in to je dobro. Dobro je poznati glavne laži človeka, ki ga imaš rad: to ti toliko pove o njem.«

(Skubic, 2011, str. 306.)

11 SKUPNO SPOROČILO ROMANOV

Mlad moški, ki pri starših ne najde potrebne opore, si težko uredi življenje. Brez potrebnih veščin komunikacije problemov skoraj ne more uspešno reševati, zaradi tega se zapleta v zmeraj nove konflikte, ki se jih loteva z nasiljem. Brez pogovorov prav tako ne more oblikovati ali vzdrževati ljubezenske zveze in čvrstih družinskih odnosov. Velikokrat je ujet v propadla razmerja, ki so že vnaprej obsojena na neuspeh.

Težko si najde službo in zasluži dovolj za preživetje, tudi če mu uspe, mora v mnogih primerih delati v tujini (ločitev od družine).

Prihodnost je zmeraj negotova, saj nikoli ne moremo predvideti, kaj se bo še zgodilo. Lahko le upamo, da je najhujše že za nami in da nas čakajo le še svetlejši dnevi, čeprav se to skoraj zmeraj izkaže za preoptimistično.

Kot pravi Marko: »Život je zajebana stvar.«

12 TRANSREALISTIČNI ROMANI

Nagrajena dela so po obliki romani, saj so daljša besedila, napisana v nevezani besedi in razdeljena na poglavja. Dogajanje v zgodbah je zapleteno in traja daljše časovno obdobje (nekaj mesecev). V vseh treh delih nastopa kup literarnih oseb, vendar se zgodba osredotoča na glavni moški lik, ki se značajno razvija (išče pravo identiteto).

Če želimo romane uvrstiti v primerno literarno smer, lahko rečemo, da so transrealistični. Zgodba se namreč odvija v fikcijski prepričljivi realnosti, v kateri liki sodelujejo, ker želijo biti individualni, najti svojo pravo identiteto.

V romanih lahko opazimo glavne lastnosti, ki so značilne za transrealizem: prevladovanje realistične tehnike, ki omogočajo opisovanje prepričljive realnosti (zgodbe bi se dejansko lahko zgodile, ne dajejo občutka izmišljenosti); razlikovanje govora oseb glede na njihove socialne, intelektualne in psihološke značilnosti (junaki ne govorijo knjižnega jezika, ampak pogovorni jezik s primesmi slenga); višja mera idealizacije in hiperbolizacije; zahteva po berljivi zgodbi (glede na to, da so romani dobili kresnikovo nagrado tudi na podlagi berljivosti, sklepam, da je ta pogoj zadoščen); odsotnost raztezanja estetike v socialno (življenje je pokazano takšno kot je, prav tako družba – socialno ni olepšano, da bi zadostilo estetskim merilom); mešanje uveljavljenih žanrskih ali pripovednih obrazcev; odsotnost enega samega estetskega ali filozofskega vodila, obračanje od družbenega k zasebnemu oz. intimnemu, od splošnega k posameznega (za zgodbo je najpomembnejše zasebno življenje glavnih književnih oseb); razlikovanje govora kot mimetičnega sredstva karakterizacije ...

III OZADJE KRESNIKOVE NAGRADE

Ko sem med raziskovanjem ugotovila, da je javnosti posredovanih zelo malo podatkov o podeljevanju kresnikove nagrade, sem se odločila, da bom raziskala ozadje ene najbolj prestižnih slovenskih literarnih nagrad.

13 NOMINIRANCI in ZMAGOVALCI

13.1 Vse o nominacijah

Od leta 1992 dalje med vsemi romani, ki so bili izdani prejšnjega leta, izberejo pet nominirancev (prvo peterico), ki se borijo za kresnikovo nagrado. Med njimi strokovna žirija določi končnega zmagovalca.

Po letu 2003 so se organizatorji odločili, da bodo izbrali še dodatnih pet nominirancev, ki predstavljajo drugo peterico. Ti romani ne sodelujejo v izboru za kresnikovega nagrajenca, izberejo jih, da lahko javnosti priporočajo deset najboljših romanov, ki so bili napisani v preteklem letu.

13.2 Izbira zmagovalca

Postopek izbiranja končnega zmagovalca mi je razložil predsednik strokovne žirije, gospod Miran Hladnik (osebna komunikacija, 30. 1. 2013):

»Ko se člani žirije odločate med nominiranci, verjetno ne mislite vsi zmeraj enako. Kako uskladite svoja mnenja? Glasujete, da zmaga večina; se tako dolgo pogovarjate, da se enoglasno strinjate z zmagovalcem, ali si pomagate na kakšen drugačen način?

Ocenjuje od 1 do 10 v prvem krogu in od 1 do 5 v drugem krogu vsak zase, po tiho. Lestvica avtorjev se oblikuje po seštevku ocen. Kadar imata dva enako oceno, glasujemo ponovno tako, da seštejemo naše glasove samo za ta dva in ker nas je pet, neodločenega izida ne more

biti. Seveda ob tem poteka tudi debata, vendar do spremembe prvega žirantovega občutka pride redko.«

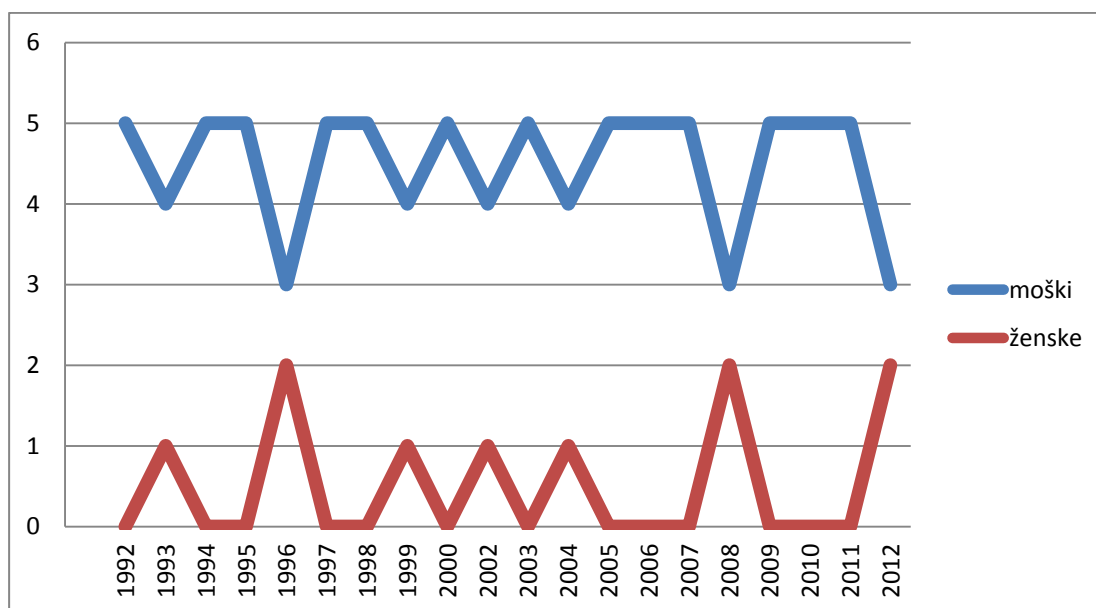
13.3 Še kdo pogreša ženske?

Dvaindvajset kresnikovih nagrad, ki so jih do sedaj podelili, so razdelili med petnajst pisateljev in dvema pisateljicama. Zavedam se, da je v Sloveniji več romanopiscev (60 %) kot romanopisk (40 %), vendar se mi redka nagrajenost žensk vseeno zdi malce presenetljiva. Kresnik ima očitno izrazit moški značaj.

Zanimalo me je, koliko pisateljicam se je v teh letih uspelo prebiti v prvo peterico nominirancev.

Opazimo lahko, da je bilo v prvo peterico nominiranih skupaj devet romanov osmih avtoric: Cvetka Bevc, Lucija Stepančič, Nataša Kramberger, Suzana Tratnik, Maja Novak, Nedeljka Pirjevec, Nina Kokelj in Berta Bojetu (kresnikova nagrajenka 1996) ter Katarina Marinič (kresnikova nagrajenka 2002).

Graf 2: Razmerje med nominiranci in nominirankami v prvi peterici od leta 1992 dalje⁶

⁶ Leta 1991 niso izbirali zmagovalca iz prve peterice nominirancev, ampak so kar takoj določili zmagovalca.

Leta 2011 so kresnikovega nagrajenca izbirali iz množice 110 romanov, ki so bili napisani v prejšnjem letu. Kar 42 % romanov je napisala ženska roka, pisateljice so predstavljale 37 % avtorjev. Kljub temu se nobeno delo uvrstilo med najboljših deset.⁷

13.4 Zmagovalci

Ker se kresnikova nagrada navezuje na najboljši roman preteklega leta, jo lahko pisatelji prejmejo večkrat. V dvaindvajsetih letih je zmagalo le sedemnajst različnih romanopiscev. Kdo so tisti, ki so si nagrado prislužili večkrat? Zagotovo izstopa Drago Jančar, ki bil za zmagovalca razglašen kar trikrat. Sledijo mu Andrej Skubic, Feri Lainšček in Lojze Kovačič, ki so bili nagrajeni dvakrat.

»Med prejemniki kresnikove nagrade se znajde marsikdo, ki je nagrado prejel večkrat. Imamo v Sloveniji uveljavljen krog sodobnih avtorjev, v katerega se težko prebijejo novi ustvarjalci? Ali je razlog v tem, da se zbora ne udeležuje veliko novincev in prevladujejo že poznani avtorji?

Avtorjem se ni treba prebijati v nobene kroge, samo dober roman morajo napisati. Tekmovanja se udeležujejo, če to hočejo ali ne, vsi, ki so lani napisali roman. Večina kaj takega stori samo enkrat v življenju in se gre potem ukvarjat s čim drugim, nekateri pa brez pisanja ne morejo in tisti v principu pišejo bolje, saj le vaja dela mojstra.«

(Hladnik, osebna komunikacija, 30. 1. 2013.)

Tabela 2: Kresnikovi nagrajenci, romani in založbe

Leto	Avtor	Roman	Založba
1991	Lojze Kovačič	Kristalni čas	DZS
1992	Feri Lainšček	Namesto koga roža cveti	Prešernova družba
1993	Miloš Mikeln	Veliki voz	Mihelač
1994	Andrej Hieng	Čudežni Feliks	Mladinska knjiga
1995	Tone Perčič	Izganjalec hudiča	Cankarjeva založba
1996	Berta Bojetu	Ptičja hiša	Wieser

⁷ Povzeto po: [http://sl.wikipedia.org/wiki/Kresnik_\(nagrada\)](http://sl.wikipedia.org/wiki/Kresnik_(nagrada)) (20. 1. 2013).

1997	Vlado Žabot	Volčje noči	Pomurska založba
1998	Zoran Hočevar	Šolen z brega	Založba /*cf
1999	Drago Jančar	Zvenenje v glavi	Mladinska knjiga
2000	Andrej Skubic	Grenki med	DZS
2001	Drago Jančar	Katarina, pav in jezuit	Slovenska matica
2002	Katarina Marinčič	Prikrita harmonija	Mladinska knjiga
2003	Rudi Šeligo	Izgubljeni sveženj	Nova revija
2004	Lojze Kovačič	Otroške stvari	Beletrina
2005	Alojz Rebula	Nokturno za Primorsko	Mohorjeva Celje/Trst
2006	Milan Dekleva	Zmagoslavje podgan	Cankarjeva založba
2007	Feri Lainšček	Muriša	Beletrina
2008	Štefan Kardoš	Rizling polka	Litera
2009	Goran Vojnović	Čefurji raus!	Beletrina
2010	Tadej Golob	Svinjske nogice	Litera
2011	Drago Jančar	To noč sem jo videl	Modrijan
2012	Andrej Skubic	Koliko si moja?	Beletrina

V tabeli zmagovalcev lahko opazimo tudi, kako se spreminja razmerje med založbami, ki izdajajo nagrajene romane. V devetdesetih letih so prevladovali velike in znane slovenske založbe, kot sta Mladinska knjiga in DZS. V zadnjih letih pa zmagujejo predvsem romani, ki so izdani pri založbah Beletrina in Litera. Založbi očitno kljub krizi še vedno izdajata sodobno slovensko literaturo, morda pa je vzorec zmagovalcev povezan tudi z uredniki in njihovim občutkom za kvalitetne romane.

»V zadnjih šestih letih so zmagovala predvsem dela, natisnjena v založbi Beletrina ali Litera. Je to le naključje? Izdajata ti dve založbi več romanov s sodobno tematiko? Ali sta bolj drzni pri izbiri avtorjev od drugih?

Ene založbe raje prodajajo papir in kartuše za tiskalnice, druge tiskajo samo prevode, tiste

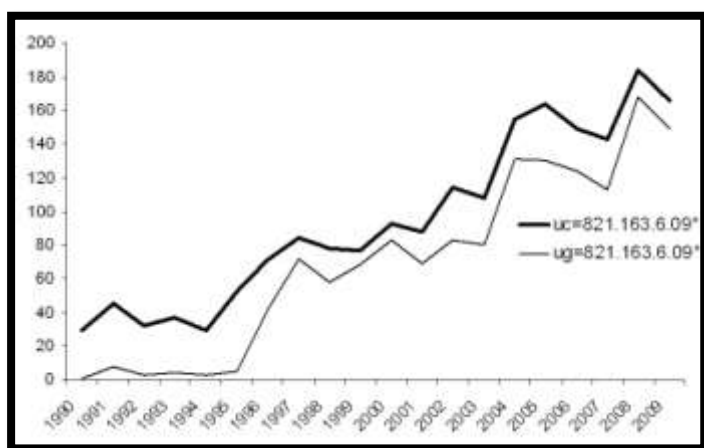
založbe, ki izdajajo izvirne romane, pa imajo seveda več možnosti, da kateri izmed njihovih avtorjev zmaga. Hvala bogu, da take založbe obstajajo.«

(Hladnik, osebna komunikacija, 30. 1. 2013.)

13.5 Gospodarska kriza na področju literature

Po letu 2008, ko je finančna kriza v Sloveniji začela postajati vse hujša, se je začel upad števila romanov, ki so izdani vsako leto. Namesto 200 romanov letno, ki so izhajali konec prejšnjega desetletja, smo leta 2012 padli nazaj na slabih 100 romanov letno.

Graf 3: Produkcija slovenskega romanopisja do leta 2009⁸

14 ČLANI KOMISIJE

Strokovno žirijo so v obdobju dobrih dveh desetletij sestavljali najrazličnejši strokovnjaki: Vanesa Matajč, Matej Bogataj, Matevž Kos, Ženja Leiler, Peter Kolšek, Jaroslav Skrušny, Silvija Borovnik, Tomo Virk, Andrej Inkret, Ignacija Fridl, Jože Horvat, Vesna Jurca Tadel, Urban Vovk, Franc Zadavec, Vlado Žabot, Lucija Stepančič, Aleš Berger, Andrej Hieng, Peter Božič, Igor Bratož, Goran Gluvić, Marjan Dolgan, Sandra Baumgartner, Milček Komelj, Marjeta Novak Kajzer, Veno Taufer, Nela Malečkar, Miloš Mikeln, Samo Kutoš, Drago Bajt, Andrej Arko, Alenka Zor Simoniti, Aleksander Zorn, Aleš Debeljak, Janko Kos,

⁸ Povzeto po: <http://lit.ijs.si/kresnik2010.html>.

Tea Štoka, Mate Dolenc, Miriam Drev, Miran Hladnik, Alojzija Zupan Sosič, Tina Vrščaj in Valentina Plahuta Simčič.

Hladnik (2010) je kritike razdelil glede na poklice in ugotovil, da, če se med tistimi, ki nastopajo v več vlogah, odločimo po občutku, je bilo največ kritikov, pol manj literarnih zgodovinarjev z akademskim nazivom in statusom in manj kot 10 pisateljev; po študijskem profilu pa najbolj izstopajo literarni komparativisti.

V prvih letih je strokovno žirijo sestavljalo šest ali sedem članov, pozneje so jo skrčili na pet oseb.

15 KRITERIJI

Na začetku podeljevanja kresnikove nagrade so za večjo objektivnost poskrbeli tako, da so žirijo sestavili iz predstavnikov različnih časopisnih hiš in upali na njihovo klansko pripadnost.

Sedaj se člani žirije opirajo na splošne kriterije, ki niso podrobneje določeni. Pri branju upoštevajo berljivost, kompenzacijo, slog, sporočilnost, sodobnost tematike ... Koliko poudarka bo na katerem kriteriju, je odvisno od posameznega člana žirije in njegovega občutka.

»Glede na to, da splošni kriteriji za ocenjevanje nominiranih del niso izdelani, mi lahko poveste, katere lastnosti imajo pri izbiranju nagrajenca ključno vlogo (berljivost, kompozicija, slog, sporočilnost ...)?

Pri enem ocenjevalcu ena, pri drugem druga. Ko seštejemo ocene petih ocenjevalcem, lahko domnevamo, da so deleži ocenjevanih lastnosti primerljivi. Od drobnih poudarkov, ki jih prispeva "duh časa", je potem odvisno, kam se nagne tehcnica.« (Hladnik, osebna komunikacija, 30. 1. 2013.)

Hladnik (osebna komunikacija, 30. 1. 2013) se strinja, da je podeljevanje nagrade subjektivno:

»Ali lahko na podlagi dejstva, da splošni kriteriji ocenjevanja, ki bi zagotavljali večjo objektivnost, niso oblikovani, sklepamo, da je kresnikova nagrada vsaj delno subjektivna in odvisna od sestave strokovne žirije?

Seveda, ocene določajo poklicni, starostni, nazorski, karakterni, izobrazbeni, geografski ... profil ocenjevalcev in če se zamenja samo en član, gre lahko pri tesnih konkurentih odločitev drugam. Kadar pa na prvih mestih ni gneče, zamenjava člana komisije do spremembe ne bi pripeljala.«

15.1 Berlživost

Veliko polemik je okoli kriterija berlživosti, ki ga je prvi pod vprašaj postavil nekdanji član strokovne žirije in pobudnik kresnikove nagrade, Vlado Žabot.

Hladnik (osebna komunikacija, 30. 1. 2013) kriterij opisuje kot:

»Berlživost ni isto ko branost, citiram svoje pojasnilo: berlživost pomeni atmosfero, sugestivnost in podobne učinke, ki branijo knjigo odložiti pred koncem. Nasprotje berlživosti so dolgočasnost, hermetičnost, ogabnost ...

Člani žirije imajo različen prag potrpežljivosti z besedili. Kadar profesionalni (tj. vsega hudega vajeni) žirant reče, da nečesa ne more prebrati do konca, mora biti res hudo, in če jih tako reče večina, potem je na avtorju, da spremeni svoje pisanje ali pa se sprijazni z gluho lozo.«

Kljub Hladnikovi razlagi menim, da pojem berlživost ostaja zelo nedorečen. Roman *Svinjske nogice* po mnenju žirije namreč sodi med berljiva dela, govorila pa sem z mnogimi ljudmi, ki so knjigo že po nekaj straneh odložili. Med njimi je tudi priznan slovenski literarni kritik Mitja Čander, ki je povedal, da dela ni zmogel prebrati do konca (osebna komunikacija, 20. 1. 2013).

Sklenemo lahko, da podeljevanje kresnikove nagrade kljub kriterijem ostaja subjektivno in da lahko pri izboru nagrajenca upoštevamo le kompetentnost žirije.

»Objektivna merila so v zvezi z [literaturo] prej deziderat kot realno stanje«
(Tina Vršaj, *Pogledi*, 16. 6. 2010, str. 23.)

16 UTEMELJITVE

Utemeljitev je dokončno mnenje žirije, ki ga ob razglasitvi nagrajenca poda javnosti. Diskusije med izbiranjem zmagovalca in točkovniki niso nikjer objavljene.

»Daljše utemeljitve se izrekajo ob diskusiji, zapiše pa jih izbrani poročevalec samo v obliki, primerni za razglasitev, ki je potem objavljena. Točkovanja ne objavimo.«
(Hladnik, osebna komunikacija, 30. 1. 2012.)

»Ali avtorjem žirija poda enake argumente ali vam povedo kaj več?

Ne povedo nič več. Avtor nima nobenega stika z žirijo ne prej ne pozneje. Celo kadar sem koga od njih kdaj osebno poznal, nisem ne vmes ne pozneje maral vrtati, kako so potekale debate.«
(Skubic, osebna komunikacija, 29. 1. 2013.)

Poiskala sem utemeljitve zmagovalnih romanov, ki sem jih primerjala v raziskovalni nalogi. O zmagi romana *Čefurji raus!* so v časniku *Delo* objavili le:

»V utemeljitvi je žirija devetnajste podelitve nagrade kresnik časopisne hiše *Delo* zapisala, da Vojnoviću z neizčrpno dozo samoironije uspe, da je roman hkrati nezadržno smešen in strahovito pretresljiv.«⁹

Pri romanih *Svinjske nogice* in *Koliko si moja?* pa so zapisali celotno utemeljitev:

⁹ <http://www.delo.si/clanek/83174>.

»Zgodba o Janiju Bevku, wannabe umetniku, risarju stripov, ki se pri tridesetih letih sooči z vprašanjem, kdaj se je v njegovem življenju prvič zalomilo, bi zlahka zajadrala v vode manierističnega opisovanja margine, ki je v slovenski literaturi tako pogosto in hkrati pogosto tako izpeto. Pa se to ne zgodi. Tadej Golob, novo ime med romanopisci, je s svojim prvcem sveže zarezal z jezikovno izpiljenim, vseskozi duhovitim in z močno dozo ironije podloženim prikazom tega nenavadnega junaka, ki zaman poskuša najti inspiracijo za naročilo, ki ga je po več letih končno le uspel dobiti. Pri tem iskanju navdiha prihaja do usodnih trkov med prvoosebni pripovedovalcem in njegovimi najbližjimi, ženo in bolehnim sinčkom, ter širšo družbo. In ko se po naključju – ali pa tudi ne – začne zapletati z mamili, gre njegova pot v spirali navzdol, vse do konca, ki ga Golob pušča enigmatično odprtega. Avtor iz realizma tu pa tam zavije v grotesko, junakov benteči odnos do sveta pa prinaša vedno nove detajle in teme, ki njegovo zgodbo postavljajo v širši kontekst. Svinjske nogice so vseskozi napete, na trenutke pretresljive, tudi šokantne, na skrivaj celo angažirane, dobro zastavljene in do konca spretno izpeljane – vse to pa zagotavlja prvovrsten bralski užitek.«¹⁰

»Andrej E. Skubic že vse od svojega prvenca, romana Grenki med, ki so ga za najboljši slovenski roman prav na tem mestu okronali pred dvanajstimi leti, suvereno izpisuje zgodbe slovenske sodobnosti. Eno takih je izpisal tudi v romanu Koliko si moja?, ki pa vseeno kaže nekaj razlike s preostankom njegovega opusa – osrednjo dramo namesto zunanjih silnic generira ljubezenski odnos dveh posameznikov, stransko dramo, čeprav prav tako pomembno, pa Skubic, sicer utemeljitelj urbane struje v slovenski literaturi, izpelje iz mentalitete in folklore slovenske ruralnosti.

Roman ima tritirno strukturo, skozi katero bralec simultano spremlja brodolom nekega para, lastninski spor zaradi parcele, v retrospektivi še zgodbo z začetka 20. stoletja. Glavni junak, ki je ves čas v nekakšni samorefleksivni drži, je sam sebi največja uganka. Bi se lahko znova zbližal z žensko, ki ga je prevarala? Bi lahko sprejel otroka, ki ga je zaplodil nekdo drug? Je sposoben izstopiti iz tipičnega mačističnega refleksa moči in kontrole ter v sebi najti brezpogojno ljubezen in odpuščanje? To mu brez pretiranega občutka ponižanja tudi uspe, kar ga uvršča med zelo posebne in redke moške like v slovenski literaturi, roman pa bi zaradi

¹⁰ <http://www.delo.si/clanek/110929>.

»nenavadnih« lastnosti glavnega lika lahko imenovali celo feminističen. Roman *Koliko si moja?* premore tipične kvalitete Skubičeve literature: zvočni jezikovni verizem, navezave na popkulturo, ob kateri so zrasli današnji štirideset in še nekaj letniki, pa stil pripovedovanja, ki je vsaj delno odrešen norme in tradicije in bralca navidez lahko pelje skozi zgodbo.

Tu so še subtilen vpogled v psiho junakov, subverzivnost, ki izvira iz vprašanja, kakšne so danes vloge spolov, in domišljena romaneskna struktura, ki omogoča razgibano »plastenje« pripovedi. Najbolj pomembna in hkrati tudi najbolj ganljiva plat romana pa je, da si glavni protagonist ne postavlja le vprašanja *Koliko si moja?*, temveč tudi vprašanje *Koliko sem tvoj?*, in s tem meri razdalje, o katerih se vsi nenehno sprašujemo – razdalje srca.

Andrej E. Skubic je v romanu *Koliko si moja?* izkazal za literarnega mojstra, ki do potankosti obvlada tako formalne kot vsebinske in emotivne vidike pisanja in zna vse troje združiti v prepričljivo zgodbo. Zato si po mnenju žirije zasluži nagrado kresnik.¹¹

17 RECEPT ZA KRESNIKOVO NAGRADO

Glede na podatke, ki sem jih pridobila s primerjavo nagrajenih del in raziskovanjem ozadja kresnikove nagrade, sem želela oblikovati »recept« za prejem literarne nagrade za najboljši roman preteklega leta.

Ugotovila sem, da so nekatere izmed skupnih lastnosti, ki jih imajo romani, očitno zelo zaželeni. Komisija je navdušena nad neknjižnim jezikom, ki definira glavnega junaka in odprtim koncem, ki omogoči bralcu, da si sam zaključi zgodbo.

Ob primerjavi zmagovalnih del sklepam, da so še zmeraj popularni prvoosebni romani, z mlajšim moškim v glavni vlogi in da je trenutno iskanje prave osebnosti aktualnejše od želje po spremembi sveta ali družbe, ki je lastna klasičnim junakom.

¹¹ <http://www.delo.si/kultura/kresnik/kresnik-najboljsi-slovenski-roman-napisal-andrej-e-skubic.html>.

Tema romana, ki prejme kresnikovo nagrado mora biti sodobna in strokovna žirija mora meniti, da je zgodba berljiva.

Kar se tiče motivov, ki so se pojavljali v vseh treh delih, menim, da jih je večina (komunikacijske težave, spor s starši, odvisnosti, selitve, iskanje identitete, ...) povezana s sodobnostjo in da se na splošno pogosto pojavljajo v sodobnem romanopisju.

Lahko bi rekli, da je splošen »recept« za prejem kresnikove nagrade vsebovanje naslednjih lastnosti:

- sodobna tematika v fikcijski prepričljivi realnosti,
- neknjižni jezik, ki bralcu pomaga, da si ustvari sliko o literarnem junaku,
- odprt konec,
- prvooseben pripovedovalec,
- vodilni motiv iskanja lastne identitete,
- motivi, ki se pojavljajo v sodobnem okolju (komunikacijske težave, spor s starši, odvisnosti, selitve, iskanje identitete, ...) in
- berljiva zgodba po mnenju žirije.

Kljub temu pa se moramo zavedati, da primerjani romani nagrade niso prejeli le zaradi zgornjih lastnosti. Nagrajenost je močno odvisna od sestave strokovne žirije in njihovega okusa. Sklepam, da so jim zgornje lastnosti precej pri srcu, glede na to, da so nagradili kar tri romane, v katerih se pojavljajo, vendar romanopisci v delo ne smejo pozabiti vključiti tudi nekaj samosvojega. Konec koncev bralec na roman gleda kot na celoto, ki ni nujno enaka seštevku vseh njegovih lastnosti.

SKLEP

V raziskovalni nalogi »Recept za kresnikovo nagrado« sem primerjala romane, ki so bili nagrajeni s kresnikom (*Čefurji raus!* – nagrajen 2009, *Svinjske nogice* – 2010 in *Koliko si moja?* – 2012) in raziskala ozadje podeljevanja prestižne literarne nagrade.

S primerjanjem romanov sem ugotovila, da je glavni junak zmeraj mlajši moški, ki išče svojo pravo identiteto. Je avtsajder, ki se zaradi občutka nepripadnosti prostoru ali osebi počuti izgubljenega.

Vsi trije romani so napisani v neknjižnem jeziku, ki ga avtorji dosežejo z uporabo podobnih slogovnih sredstev. Osnova jezika je pogovorna ljubljansščina s slengovskimi izrazi in čustveno zaznamovanimi besedami; v Vojnovičevem romanu se meša še z bosanščino ter tvori nov, prvič zapisan jezik, ki ga pisatelj imenuje fužinščina.

V romanih se pojavljajo podobni motivi. Poleg avtsajderstva in iskanja identitete, ki sem ju že omenila, sem se osredotočila na selitev, trenutek razsvetljenja, spor s starši, težave v ljubezenskih odnosih, nesposobnost komunikacije, uživanje prepovedanih substanc, prešuštvo in motiv antijunaka.

Če želimo v vseh treh romanih najti skupno sporočilo, se moramo osredotočiti le na očitno in pozabiti na podrobnosti. Ugotovimo, da nam romani pripovedujejo o težavnosti spoznanja samega sebe in o komunikacijskih težavah, ki lahko izvirajo iz pomanjkanje podpore ali neizkazovanja ljubezni staršev v otroštvu.

Čas in kraj dogajanja sta si v vseh treh delih podobna, saj se zgodbe odvijajo v sodobni Sloveniji in se vsaj delno dogajajo v glavnem mestu (pri Golobu tudi v Mariboru in pri Skubicu delno v vasi Ter).

Nagrajenim romanom sem želela določiti literarno smer, ki ji pripadajo, in sklenila, da je to transrealizem. Romani vsebujejo vse glavne značilnosti smeri, ki jo je opisala Alojzija Zupan Sosič (2011): opisovanje prepričljive realnosti, iskanje individualnosti, govor v skladu z družbenim statusom, berljiva zgodba ...

V zadnjem delu raziskovalne naloge sem se ukvarjala s kresnikovo nagrado in ugotovila, da kresnikovo nagrado prejme več moških kot žensk. To je sicer razumljivo, ker tudi na splošno v Sloveniji prevladujejo moški pisatelji, vendar je razmerje med moškimi in ženskimi avtorji 3:2, med kresnikovimi nagrajenci pa kar 15:2. To daje kresniku izrazit moški značaj.

Spoznala sem, da je podeljevanje kresnikove nagrade vsaj delno subjektivno, kar priznava tudi predsednik strokovne žirije, gospod Miran Hladnik. Splošni kriteriji, ki naj bi veljali pri ocenjevanju (slog, kompozicija, sodobnost, sporočilnost, berljivost ...), obstajajo, a so neoblikovani in odvisni od interpretacije ocenjevalca.

Argumentacija odločitve za zmagovalca, ki jo poda žirija, je povzeta in objavljena v časniku *Delo*. Je edina utemeljitev, ki jo izve javnost (tudi avtorji sami).

Zaradi subjektivnosti ocenjevanja se včasih zgodi, da se ostali literarni strokovnjaki z odločitvami žirije ne strinjajo. Leta 2012 je nekdanji član žirije in kresnikov nagrajenec Vlado Žabot javno oporekal postopku izbire zmagovalca in s svojim mnenjem dvignil kar nekaj prahu.

Izvedela sem, da v zadnjih letih zmagujejo predvsem romani založb Beletrina in Litera, ker sta med redkimi, ki si še upata vlagati v slovensko sodobno romanopisje. Takšnim založbam se moramo zahvaliti, da roman še ni propadel in da ima strokovna žirija za izbiro kresnikovega nagrajenca zmeraj dovolj dela.

Na podlagi vseh zgornjih ugotovitev sem oblikovala »recept« za kresnikovo nagrado, ki pravi, da morajo avtorji, ki želijo prejeti nagrado, v dela vplesti naslednje lastnosti: sodobna tematika v fikcijski prepričljivi realnosti, neknjižni jezik, ki bralcu pomaga, da si ustvari sliko o literarnem junaku, odprt konec, prvooseben pripovedovalec, vodilni motiv iskanja lastne

identitete, motivi, ki se pojavljajo v sodobnem okolju (komunikacijske težave, spor s starši, odvisnosti, selitve, iskanje identitete, ...) in berljiva zgodba po mnenju žirije.

Menim pa tudi, da upoštevanje zgoraj nešteti lastnosti ni popolnoma dovolj. To so le smernice, ki bi jih naj avtorji upoštevali, medtem ko ustvarjajo delo, ki izhaja iz njih samih. Pri ocenjevanju romanov ima namreč pomembno vlogo tudi prvi vtis in tega pusti bralcu roman kot celota, ne le posamezne lastnosti.

VIRI in LITERATURA

Romani:

Golob, T. (2009). *Svinjske nogice*. Maribor: Litera.

Skubic, A. E. (2011). *Koliko si moja?* Ljubljana: Beletrina.

Vojnovič, G. (2008). *Čefurji raus!* Ljubljana: Beletrina.

Strokovna literatura:

Kos, J. (2009). *Svetovni roman*. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura.

Lukacs, G. (2000). *Teorija romana*. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura.

Zupan Sosič, A. (2003). *Zavetje zgodbe*. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura.

Zupan Sosič, A. (2005). *Robovi mreže, robovi jaza*. Maribor: Litera.

Zupan Sosič, A. (2011). *Na pomolu sodobnosti ali o književnosti in romanu*. Maribor: Litera.

Priročniki:

Toporišič, J. (2000). *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.

Berila:

Ambrož, D. (2008) *Branja 1*, Ljubljana: DZS.

Ambrož, D. (2008) *Branja 2*, Ljubljana: DZS.

Osebna komunikacija:

Čander, Mitja. *Osebna komunikacija*. 20. 1. 2013.

Golob, Tadej. *Osebna komunikacija*. 5. 2. 2013.

Hladnik, Miran. *Osebna komunikacija*. 30. 1. 2013.

Skubic, Andrej. *Osebna komunikacija*. 29. 1. 2013.

Spletne strani¹²:

http://www.delo.si/kultura/kresnik/kresnikova-nagrada-od-kristalnega-casa-do-svinjskih-nogic_3.html [http://sl.wikipedia.org/wiki/Kresnik_\(nagrada\)](http://sl.wikipedia.org/wiki/Kresnik_(nagrada))
http://www.pir.sik.si/docs//2012/04/18/4f8e6607_vsebine.pdf
http://en.wikipedia.org/wiki/Goran_Vojnovi%C4%87
<http://www.knjigarna-beletrina.com/avtorji/goran-vojnovic/1684>
http://sl.wikipedia.org/wiki/Goran_Vojnovi%C4%87
<http://www.delo.si/kultura/knjizevni-listi/goran-vojnovic-trenirke-ne-dam.html>
<http://www.readcentral.org/authors/goran-vojnovic/3652>
<http://www.gore-ljudje.net/novosti/57077/>,
<http://www.literature-in-flux.eu/english/participants/tadejgolob/>
<http://knjiga.dnevnik.si/sl/Profil/Portret/197/Portret+pisatelj+Tadeja+Goloba%3A+Svinjske+nogice+ali+konec+skrivanja>,
http://en.wikipedia.org/wiki/Tadej_Golob, http://sl.wikipedia.org/wiki/Tadej_Golob
http://en.wikipedia.org/wiki/Andrej_E._Skubic,
http://sl.wikipedia.org/wiki/Andrej_E._Skubic,
<http://www.drustvo-dsp.si/si/pisatelji/88/detail.html>, <http://www.festival-fabula.org/2012/avtorji-in-knjige/andrej-skubic>,
<http://www.blesok.com.mk/avtor.asp?lang=eng&id=1068#.UQzhvR1dP4s>
http://www.ventilatorbesed.com/?opcija=kom_clanki&oce=67&id=493
<http://www.delo.si/kultura/kresnik/kresnik-najboljsi-slovenski-roman-napisal-andrej-e-skubic.html>
<http://lit.ijs.si/kresnik2010.html>

¹² Uporabljene med 5. 1. in 10. 2. 2013.

Viri slik:

[http://www.hotelpark.si/datoteke/Goran%20Vojnovic\[2\].jpg](http://www.hotelpark.si/datoteke/Goran%20Vojnovic[2].jpg)

http://www.noviglas.eu/modules/aktualno/uploads/andrej_skubic.jpeg.jpg

[https://encrypted-](https://encrypted-tbn2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQUsHGJ4kNJao6INB6WKgxZoeno1LkZhfnzyxB_cxW1729vaL5)

[tbn2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQUsHGJ4kNJao6INB6WKgxZoeno1LkZhfnzyxB_cxW1729vaL5](https://encrypted-tbn2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQUsHGJ4kNJao6INB6WKgxZoeno1LkZhfnzyxB_cxW1729vaL5)

[https://encrypted-](https://encrypted-tbn3.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSJ0XZBo_0KrIfojqdd_3wZBnyr5vb1wUZGD9l5bNRQf9RMl8F8)

[tbn3.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSJ0XZBo_0KrIfojqdd_3wZBnyr5vb1wUZGD9l5bNRQf9RMl8F8](https://encrypted-tbn3.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSJ0XZBo_0KrIfojqdd_3wZBnyr5vb1wUZGD9l5bNRQf9RMl8F8)

<http://cuvar.si/wp-content/uploads/2012/10/koliko-si-moja.jpg>

PRILOGA: INTERVJUJI

Intervju z gospodom Miranom Hladnikom

Glede na to, da splošni kriteriji za ocenjevanje nominiranih del niso popolnoma izdelani, mi lahko poveste, katere lastnosti imajo pri izbiranju nagrajenca ključno vlogo (berljivost, kompozicija, slog, sporočilnost, ...)?

Pri enem ocenjevalcu ena, pri drugem druga. Ko seštejemo ocene petih ocenjevalcem, lahko domnevamo, da so deleži ocenjevanih lastnosti primerljivi. Od drobnih poudarkov, ki jih prispeva "duh časa", je potem odvisno, kam se nagne tehcnica.

Ali lahko na podlagi dejstva, da splošni kriteriji ocenjevanja, ki bi zagotavljali večjo objektivnost, niso oblikovani, sklepamo, da je kresnikova nagrada vsaj delno subjektivna in odvisna od sestave strokovne žirije?

Seveda, ocene določajo poklicni, starostni, nazorski, karakterni, izobrazbeni, geografski ... profil ocenjevalcev in če se zamenja samo en član, gre lahko pri tesnih konkurentih odločitev drugam. Kadar pa na prvih mestih ni gneče, zamenjava člana komisije do spremembe ne bi pripeljala.

Ko se člani žirije odločate med nominiranci, verjetno ne mislite vsi zmeraj enako. Kako uskladite svoja mnenja? Glasujete, da zmaga večina; se tako dolgo pogovarjate, da se enoglasno strinjate z zmagovalcem ali si pomagata na kakšen drugačen način?

Ocenjuje od 1 do 10 v prvem krogu in od 1 do 5 v drugem krogu vsak zase, po tiho. Lestvica avtorjev se oblikuje po seštevku ocen. Kadar imata dva enako oceno, glasujemo ponovno tako, da seštejemo naše glasove samo za ta dva in ker nas je pet, neodločenega izida ne more biti. Seveda ob tem poteka tudi debata, vendar do spremembe prvega žirantovega občutka pride redko.

Je utemeljitev izbire zmagovalca zapisana v časniku Delo vaša celotna odločitev, ki vsebuje vse argumente za zmago pisatelja ali predstavlja le kratek povzetek vaših misli? V primeru, da je le iz strnjenih misli - objavite kje celotno utemeljitev?

Daljše utemeljitve se izrekajo ob diskusiji, zapiše pa jih izbrani poročevalec samo v obliki, primerni za razglasitev, ki je potem objavljena. Točkovanja ne objavimo.

V lanskem letu je odločitvam žirije javno nasprotoval nekdanji član Vlado Žabot in javnosti posredoval argumente za lastno nestrinjanje s potekom izbora. Menite, da lahko takšno nasprotovanje vpliva na verodostojnost nagrade oziroma ji odvzame neko težo?

Utemeljeni ugovori bi bili vredni upoštevanja, senzacionalistično natolcevanje, ki si ga je privoščil Žabot, pa odvzame težo samo njegovemu izvajanju in tudi literaturi, kakršno piše.

Če smo že pri kriteriju berljivosti, kdo odloča, ali je delo berljivo ali ni? Člani žirije? Poleg tega, mi lahko pojasnite, kaj naj bi ta kriterij sploh pomenil? Da je delo berljivo za literarne kritike ali za ljudi, ki nimajo toliko literarnega znanja?

Berljivost ni isto ko branost, citiram svoje pojasnilo: berljivost pomeni atmosfero, sugestivnost in podobne učinke, ki branijo knjigo odložiti pred koncem. nasprotje berljivosti so dolgočasnost, hermetičnost, ogabnost ...

Člani žirije imajo različen prag potrpežljivosti z besedili. Kadar profesionalni (tj. vsega hudega vajeni) žirant reče, da nečesa ne more prebrati do konca, mora biti res hudo, in če jih tako reče večina, potem je na avtorju, da spremeni svoje pisanje ali pa se sprijazni z gluho lozo.

Lani je vse rekorde branosti, tj. priljubljenosti med običajnimi bralci presegel roman Vesne Milek o Cavazzi, tudi zato, ker je bil napisan berljivo. In vendar se ni uvrstil niti med prvih deset. Je kaj narobe z žirijo? Ali se je le izkazalo, da je Žabot trosil neumnosti, ko je govoril, da ocenjuje populistično?

Med prejemniki kresnikove nagrade se znajde marsikdo, ki je nagrado prejel večkrat. Imamo v Sloveniji uveljavljen krog sodobnih avtorjev, v katerega se težko prebijejo novi ustvarjalci? Ali je večji razlog to, da se izbora ne udeležuje veliko novincev in prevladujejo že poznani avtorji?

Avtorjem se ni treba prebijati v nobene kroge, samo dober roman morajo napisati. Tekmovanja se udeležujejo, če to hočejo ali ne, vsi, ki so lani napisali roman. Večina kaj takega stori samo enkrat v življenju in se gre potem ukvarjat s čim drugim, nekateri pa brez pisanja ne morejo in tisti v principu pišejo bolje, saj le vaja dela mojstra.

V zadnjih šestih letih so zmagala predvsem dela, natisnjena v založbi Beletrina ali Litera. Je to le naključje? Izdajata ti dve založbi več romanov s sodobno tematiko? Ali sta bolj drzni pri izbiri avtorjev od drugih?

Ene založbe raje prodajajo papir in kartuše za tiskalnike, druge tiskajo samo prevode, tiste založbe, ki izdajajo izvirne romane, pa imajo seveda več možnosti, da kateri izmed njihovih avtorjev zmaga. Hvala bogu, da take založbe obstajajo.

Intervju z gospodom Tadejem Golobom

Delo Svinjske nogice izstopa tudi z jezikovnega vidika. Knjižni jezik zamenja ljubljanski pogovorni jezik, ki ga dopolnjujejo številne čustveno zaznamovane besede (predvsem kletvice in vulgarni izrazi, ki spremljajo močna čustva). Kako to, da ste se odločili za pisanje v »prostem« jeziku, namesto v knjižni slovenščini?

Ko imaš v glavi junaka, kot je moj Jani Bevk, si seveda obsojen na jezik, ki bi ga tak junak v resničnem življenju uporabljal. Če bi govoril knjižno slovenščino, bi zvenel prisiljeno, nepristno. Ta lik sem sicer oblikoval po nekem mojem prijatelju, s katerim sem šel nekoč na kavo in posnel kakih dvajset minut najinega pogovora, da bi dobil vzorec jezika, kakršnega on govori. Ta vzorec sem kasneje tudi uporabil, sem ga pa obrusil številnejših kletvic, ki jih sicer ta prijatelj uporablja.

Jani Bevk, glavni literarni junak romana Svinjske nogice, je v bistvu anti-junak. Je pasiven, dela napake, ima težave pri uspešnem komuniciranju z drugimi, je zasvojen z drogami, ... Bralec, ki nima podobnih izkušenj, se težko poistoveti z njim in ga razume le v posameznih trenutkih. Kakšen odnos imate do svojega karakterja kot avtor? Se sami lahko vsaj delno poistovetite z njim, ga razumete ali razmišljate popolnoma drugače?

Mislim, da imamo vsi samokritični ljudje vsaj malo težav s komuniciranjem z drugimi, se pravi s sobivanjem z drugimi, se pravi z bivanjem. Vsi imamo takšno ali drugačno odvisnost - ni nujno, da so to droge. Sam nisem imel nikoli težav z drogami, sem pa preveč pil. Skratka, Jani Bevk sem jaz, če bi šle stvari malo drugače.

Na začetku drugega dela knjige Jani v gozdu najde karželj, ki ga popolnoma presune. Lahko bi rekli, da doživi neke vrste razsvetljenje ali katarzo. Čeprav je na dnu, mu dogodek vrne upanje na boljšo prihodnost in mu da moč, da začne razmišljati o spremembah, ki jih mora narediti v življenju. Ste sami kdaj doživeli kaj podobnega – trenutek, ki bi vam vrnil občutek, da ni vse izgubljeno in da še zmeraj smete upati?

Tisti karželj je posledica navdiha. Pisal sem o Janijevem bluzenju na tisti osamljeni kmetiji, in ker sem imel na mizi knjigo o gobah (ne vem zakaj), pa ker sem hotel napisati nekaj o izkušnjah z LSD-jem (v knjigi govorim o norih gobah, ampak posledično je to precej podobno). Pa hotel sem povedati - in to skozi ves roman - da morajo možgani umetnika delovati malo drugače kot običajni. Običajni možgani bi v karžlju videli odlično kulinarično reč, moj junak jo pa vzame kot nekakšno božje znamenje.

Nagrajeni roman ste končali precej nenavadno. Konec je odprt in bralca pusti brez zaključka zgodbe. Ta se sprašuje, ali bo Jani sploh preživel, bo odpustil Maji, kako mu bo šlo kot tetoverju, ... Zakaj ste se odločili, da boste bralce pustili v nevednosti? Je odločitev bila načrtovana ali ste jo sprejeli enkrat med pisanjem? Se si sami zamislili nadaljevanje zgodbe in vsaj zase veste, kakšna usoda čaka junaka?

Konec je odprt, ker so takšna ponavadi naša življenja. Ko se zaprejo, se zares. Bo odpustil Maji? Kaj pa vem. Je preživel? Verjetno je, kdo bi pa sicer povedal zgodbo. Ampak, kar sem hotel povedati s tistim koncem gre nekako v slogu Mlakarjeve pesmi: 'an ka je krapavo, še zadnje je reko...' oziroma: še ko je umiral (ali si vsaj mislil, da umira), si je ostal zvest, so mu možgani delali po svoje, še takrat ni mogel brez žab, ki ga bodo zaslužile.

Ena izmed tem, ki se jih v romanu dotaknete, je tudi spor med Mariborčani in Ljubljancani. Zakaj Mariborčane prikazujete v tako slabi luči? Glede na to, da ste rojeni na Štajerskem, je to še toliko bolj presenetljivo. Imate slabe izkušnje z mestom? Se vam je Maribor kdaj zameril?

Eno od močnih umetniških orodij je provokacija. Ko ljudem poveš, kar jim gre, so najprej seveda jezni, pametnejši med njimi pa potem celo razmislijo. Maribor imam strašno rad, navsezadnje sem tam preživel gimnazijska leta in se imel krasno, ampak po drugi strani je pa to eno zahojeno hohštaplarsko mesto. In Ljubljana tudi, da ne bo pomote. Mislim, da bi se morali vsi Slovenci malo zamisliti, potem pa množično preseljevati iz enega slovenskega mesta v druga in v tujino in nazaj, da bi čez kakšno generacijo dobili malo bolj razgledano in bistro populacijo, ki ne bi trpela zaradi plemensko-teritorialne pripadnosti. Ampak, če me kdo vpraša tisto običajno, kaj sem, sem seveda Štajerec, kaj pa čem biti.

V letih 2009 (Čefurji raus!), 2010 (Svinjske nogice) in 2012 (Koliko si moja?) so zmagali trije v nekaterih lastnostih precej podobni romani. Dela družijo neknjižni jezik, odprt konec, moški prvoosebni pripovedovalec, ki je v bistvu anti-junak, motiv selitve, iskanje samega sebe, motiv avtsajderstva, ... Bi lahko rekli, da je za to krivo naključje ali moramo razlog iskati v okusu žirije? Se vam zdi, da lahko govorimo o novem trendu v slovenski sodobni književnosti in pričakujemo še kakšna podobna dela?

Časi se spreminjajo, hvala bogu, in tudi slovenska literatura, vsaj ta, ki si jo navedla, govori o dejanskih težavah nekaterih v tej državi. Sam sicer trendov ne poznam in mislim še naprej pisati o tistem, kar se mi pač mota po glavi. Zgodbe, dobre zgodbe, to bi rad, recimo. Če bi razmišljal o okusih članov žirije, kritikov ali celo bralcev, bi pisal precej slabše.

Intervju z gospodom Andrejem E. Skubicem

Tomo, glavni literarni junak vašega dela, je svoboden umetnik v sredini tridesetih, ki mora ponovno odkriti samega sebe in odkriti, koliko ljubi svoje dekle. Nekatere njegove odločitve so rahlo nenavadne in bralec se včasih težko poistoveti z njim. Prav tako na trenutke težko razume močen odnos do lastnine, ki ga goji junak. Kakšen odnos imate kot avtor do svojega karakterja? Se z njim lahko vsaj delno identificirate, ga razumete ali se od njega popolnoma razlikujete?

Kakor od katerega. Mislim, da mora avtor praktično z vsakim svojim (vodilnim) junakom najti neko točko identifikacije. Neko projekcijo enega majhnega kosa svoje osebnosti. Tudi če je ta junak morilec ali bedak take ali drugačne sorte. Drugače bo težko dosegel, da bo ta junak pred bralcem res zaživel ... V vsakem od nas je nekaj bedaka, morilca, seksista, heroja ... Junak, s katerim se avtor ni vsaj malo identificiral, je mrtev, kliše, karikatura. (Tomo je v resnici v sredini štiridesetih, ne tridesetih!). Na njegov karakter sem sicer pri bralcih dobival zelo zanimive reakcije. Najbolj navdušujoča je bila izjava neke starejše gospe, ki je rekla, da je ta Tomo tako dober človek, da če sem slučajno tudi jaz vsaj malo njemu podoben, da je prepričana, da sem tudi jaz izredno dober človek :-)

Ko se roman bliža koncu in se rodi Tina, Tomo doživi neke vrste razsvetljenje ali katarzo. V trenutku, ko zagleda dekličina ušesca, se mu vrne upanje, da se bo njegovo življenje nekako le uredilo. Se vam je kdaj zgodilo kaj podobnega? Trenutek, zaradi katerega ste se počutili kot da bo na koncu vse prav in tako kot mora biti?

Jaz njegovega občutka ob tistem porodu nisem občutil kot vrnitev kakšnega upanja. Samo kot fascinacijo nad dejstvom, da je bil pravkar priča rojstvu celega novega človeka, cele nove osebe. Vse skupaj je uokvirjeno v njegovo bridko zavedanje, da ta oseba ni njegova hči, ampak vseeno je fasciniran. Rojstva so fascinantna. Njegova misel ob uzrtju ušesc je bila moja misel, ko sem bi zraven pri rojstvu mojega sina. Zraven je seveda tudi precej strahu - kako bodo s to "novo osebo" potekala vsa naslednja leta ...

Hm, razsvetljenje ... Verjetno bi res lahko rekli razsvetljenje: predvsem o tem, kakšna neverjetna sila je to, življenje namreč, in kako majhna so naša posestniška čustva spričo tega.

Slogovna posebnost romana Koliko si moja? je tudi odprt konec, ki bralca pusti v precejšnji nevednosti. Zakaj ste se odločili, da ne boste povedali, kako se izide sodni postopek in skupno življenje z Anjo? Ste se tako odločili že na začetku pisanja ali je ideja preprosto stvar navdiha med ustvarjanjem? Ste si kdaj predstavljali kako se zgodba konča in si zamislili preostanek Tomovega življenja?

No, tisti zaključek sem imel že od samega začetka zamišljen točno tak, kot je. Bralec je tisti, ki naj presodi, kakšne je sodba njegove matere. Bralca je treba angažirati v sodbo o junaku, ne pa mu ponuditi sodbo. V nobenem resnem literarnem delu avtor zares ne presodi namesto bralca, kakšen človek je glavni junak.

Za literarnega junaka "preostanka življenja" po koncu zgodbe ni. Njegovo življenje je samo tista zgodba, naloga pa, da zintrigira bralca.

Kaj kot literarni umetnik menite o kriterijih izbiranja kresnikovega nagrajenca, ki niso nikjer natančno definirani. Berljivosti, sloga, kompozicije, sodobne tematike in zanimivosti sporočila se najverjetneje ne da objektivno ocenjevati. Menite, da je ocenjevanje vsaj delno subjektivno in da je izbor zmagovalcev odvisen od članov komisije?

Seveda je ocenjevanje delno subjektivno. Ti naštetih kriteriji so se prvič sploh pojavili, ko je predsedovanje komisiji prevzel Miran Hladnik, ki ni kritik, ampak literarni zgodovinar in teoretik, zato se je hotel za poskus objektiviziranja oprijeti nekakšnega točkovnika. V prejšnjih letih naj bi "objektivnost" komisije Kresnika zagotavljala že sama njena "klanovska" raznorodnost: imenovala naj bi jih različne literarne revije (Literatura, Sodobnost, Nova revija) in Delo, kar naj bi zagotovilo, da okusi niso odvisni od pripadnosti kakšnim krogom. Sodili so po svojem strokovnem znanju, ki pa je na koncu še vedno "strokovni okus". Ko je ta koncept razpadel (zdaj sta v žiriji dva literarna zgodovinarja), se je bilo menda treba zateči k drugi vrsti "objektivnosti", to je pa ta točkovnik s kriteriji.

Končna utemeljitev za izbor kresnikovega nagrajenca je podana v kratki utemeljitvi, ki jo skupaj z imenom zmagovalca vsakoletno objavijo v časniku Delo. Ali avtorjem žirija poda enake argumente ali vam povedo kaj več?

Ne povedo nič več. Avtor nima nobenega stika z žirijo ne prej ne pozneje. Celo kadar sem koga od njih kdaj osebno poznal, nisem ne vmes ne pozneje maral vrtati, kako so potekale debate.

Glede na to, da ste kresnikovo nagrado dobili že drugič, je tudi žirija vaše delo že drugič obravnavala. Ali imate občutek, da so jim ugajale predvsem lastnosti, ki se pojavljajo v obeh vaših delih ali tiste, ki so lastne le posameznima romanoma?

To sta dve popolnoma različni žiriji in dve precej različni deli. Podobnosti nisem opazil.

V letih 2009 (Čefurji raus!), 2010 (Svinjske nogice) in 2012 (Koliko si moja?) so zmagali trije v nekaterih lastnostih precej podobni romani. Dela družijo neknjižni jezik, odprt konec, moški prvoosebni pripovedovalec, ki je v bistvu anti-junak, motiv selitve, iskanje samega sebe, motiv avtsajderstva, ... Bi lahko rekli, da je za to krivo naključje ali moramo razlog iskati v okusu žirije? Se vam zdi, da lahko govorimo o novem trendu v slovenski sodobni književnosti in pričakujemo še kakšna podobna dela?

Osebno sem pri kresniku (ker že od svoje prve nagrade redno spremljam prireditve) opazil, da je en konkreten tip nagrajenca fenomen "mladega, svežega glasu". V to kategorijo spadajo Hočevar, potem tudi moj Grenki med, pa v naslednjih letih Kardoš, Vojnović in Golob. Če bi bil do žirije malo žaljiv, bi rekel, da je to zgolj navdušenje nad tem, da se je "prikazal še en". Tega, da sem po 12 letih spet dobil nagrado zdaj več ne štejem kot štetje med "mlade, sveže glasove". ;-)